PLAVO CVIEĆE

25094

A. TRESIĆ PAVIČIĆ

PLAVO CVIEĆE

ZAGREB 1928

TISKARA »MERKANTILE« ZAGREB, ILICA BR. 35

Duboki razgovor

Gô leži na jorganu bielome
  Od svile izvezene, meke;
A osmjeh mu titra po cielome
  Tjelašcu od prelesti neke;
Ko čarne budućnosti nade,
  Što vrieme ih očima krade.

Kô bokor je bielih gardenija;
  Sok liljana put mu probija;
Od ruže ustanca rumenija;
  Blaženstvo sa očića sija.
Palčićem se nožice muči,
  Da mliečnoj ga usni prikuči.

Rajevitu priču mi žagori:
  Ne mogu joj doseć ljepote!
Kô lišće na Dafini gragori
  O krilate carstvu divote.
Zvuk sfera, Platonu što zvoni,
  Iz čakora njegva romoni.

Tim bogovskim jezikom govori
  I potok i more i česma,
I borovi šumni i lovori,
  I proljetnog lahora pjesma,
I prirode cielo prostranstvo,
  I s njegvih ustanca božanstvo.

Sensorium Dei

Nevinošću plavetnom cvjetaju
Mom sinčiću očići mavi;
Sveljubavnom zrakom trepetaju,
Kô moždjani etera plavi...

Sa rumenih usnica smije se
Čar nebesne ljubavi isti,
Kîm saneni obzor ovije se
Praskozorni, rumeni, čisti.

Sa lišca mu nježna i zdravoga
Istovito čuvstvo pozdravlja,
Što duši se s Beskraja plavoga
I s izvora Vječnosti javlja.

U očiću, u mojim prsima,
Na zviezdi, na krilu lepira
To treperi istijem srsima
Sve isto živčevlje Svemira.

Modri cviet

Čarobna biljko, koja ljudske duše
Moćnije mamiš no vještice svieća,
Kolike, željne mirisna ti cvieća,
U pučini otajstva utonuše!

Lopoču, cviete najdubljih dubina!
U pjesnikova srca kliješ bašti,
Iz ognja krvi, a cvjetaš u mašti,
Pod suncem misli najviših visina.

Modrina noći latice ti piše;
Na pjestićima pelud, zviezda prašak,
Izvije neki milmirisni dašak,
Kano da beskraj nujnom sanjom diše.

Bijelo cvieće — krini, tuberoze
I gardenije — mirisom ubija;
A tvoje samo u vastrg uzvija,
I oslobadja od svagdanje proze.

Ko čarobni ti miris jednom ćuti,
Za tobom smrtno čezne, ko za dragom,
Što ljubavnik je stvara mašte snagom,
A nikada je neće postignuti.

Svuda te tražih zemlje površinom!
Po lednjacima nebotičnih gora,
Po livadama modrim sinjeg mora,
Kada efire cvjetaju mainom,

Kad zora rosi hrizanteme na nje,
Kad sunce po njem daždi alem-kišu,
Ahatne struje kad lahori rišu,
Kad mjesec srebrom snuje sjetne sanje:

Po proljetnijem gustim dubravama,
Gdje vjever gleda s omorike crne
Objesnu igru srnjaka i srne
Po ljubavnijem mašak-livadama;

U vlažnoj špilji, gdje vjekovi šapću
S vitijeh siga sanje troglodita;
Gdje-no kroz cvatne bašte stalaktita
Nevidne rieke vali mrakom hlapću;

U plavoj spili morskoj srebren-poda,
Kojoj dragulji školjkâ temelj rese,
Krvave voge, vlasulje i rese,
A nebo safir nebeskoga svoda;

Po livadama, urešenim rukom
Prirode mudre, vrtlarice vješte;
Po vrtovima, gdje mramori bliješte,
Gdje umjetnost ljepotu spaja s mukom;

U djevičanskim očima, gdje zori
Najviše sreće rajevita nada;
Gdje tražih i ja, u vremena mlada,
Cjelova raskoš, koja dušu gori:

Pretražih ljudskih ruku remek djela
Po gradovima, palačama slavnim,
Po starodrevnim hramovima tavnim,
Gdje stubi streme, kao šuma jela;

Po mudrim izbam, gdje-no lećom sitnom
Učenjak traži u sitnoći čuda,
Spojeve luči i razglaba uda,
U taštoj nadi za istinom bitnom;

U naslagama zemlje, što-no kriju
Kamene like, koji negda cvaše,
Iz kojih biće razvilo se naše,
I oblici se budući razviju;

Po ruševinam mrtvijeh vjekova,
Po grobnicama ljudskijeh taština,
Po stribi davnih divot-umjetnina,
Po neizmjernu groblju nada, snova;

Unatrag ronih razvojem razvitka,
Kroz maglušu, iz koje sunce sinu,
Do svesjemenja, što puni prazninu,
Tražeć te, modri cviete, bez počitka.

Zalietah se u nedošla vremena,
Da vidim kojem narav stremi cilju;
Kojem se ljudska svijest nada milju,
Kakvim će cvatom procvat vaselena:

Mudrace nove proučih i stare,
Pjesnike — bašte najmilije tvoje,
Jazove duša, gdje se strasti roje,
Cvjetaju nade, a mržnje krvare;

U bezdnu srca ćutim ti korenje,
I svetom vatrom čuvstava ga grijem,
Suzama uma mučena zalijem...
Latice tvoje gore, ko plamenje...

Nutarnjim okom, zanosom Plotina,
Vastrgom svetim ištem te u Bogu,
Da sviest uspavat na čaški ti mogu,
Ko bengalis sred zvonca acokina.

Sve perivoje pretražih svemira,
Za tobom hrleć, modri tajni cviete;
A istom nadjoh latice ti svete
U očićima moga Branimira...

Et caro verbum facta est

U zipci Branko do mene
Radost života žvrgolji.
Sav se je golić otkrio,
Nožice u vis podigô,
S palcem se nožnim prepire,
S jastuka glavu pridiže,
Palčić da usnom dohvati,
Karanfil mekom ružicom,
Nožicu vuče ručicom,
Nešto joj tajna žubori.
Priroda to se napreže,
Da tvari uzô razveže,
Svieću da sviesti razgori,
I sebe u njoj upozna.

Ja se nad zipku naginjem,
Prilici svojoj smijuckam,
Kaka je bila nekada,
Smiešak da smieškom izvabim,
Iskru veselja probudim.
Bezumna svašta čavrljam,
Srdašce da mu razigram.

On me već dobro poznaje,
Rajski se smješi tatici.
Još mi ne znade zboriti,
Imenom tatu dozvati.
Čuj, eto nešto gragori,
Kano da sa mnom govori:
»Ta — ma — ta — pa — ma — ta - tata!
Ta — tata! — tata! ta — tata!«
Čudo se velje dogodi:
Put se u riječ pretvori!

Dva zubića

Vidjeste li kada,
Kad se zora smije,
Na usnam joj rujnim
Sjajne zviezde dvije?

Dva sedefna cvieta
Iz istočne bašte;
Nebeskog se mora
Dva bisera lašte.

To su dva Blizanca,
Kastor — Poluks zvana;
Sva je modra nojca
Od njih očarana.

Ali moje noći
Ljepše gone tminu
Dva zubića Branka,
Kada smješkom sinu.

Prvi korak

Nekada me budilo iz sanka
Ispod strehe, za proljetnog danka,
Čavrljavo gniezdo lastavica.
Petero se nagnulo glavica
Na rub gniezda, poput šipka puna,
Otvorena gladna žuta kljuna,
Nebratski se jagmeć', gurajući,
Kričuć', golim krilcem lupajući,
Kad matica pruži muhu živu,
Leteć', kano ladjica po tkivu.

A sad mi se jedno gniezdo malo,
Razbisanak, sobom raspjevalo.
Vani stoji sniega prhutanje,
A u zipci Branka čavrljanje.
Netom zora s istoka zarudi
Lastavić me moj iz sanka budi,
Sladjom glazbom nego more pjeva,
No žuberka o ljubavi djeva.

Bože mili ugodna li loga
Kraj kolievke Branimira moga!
Nije tako u gniezdu slaviću,
Ni na njedru majke mojem ptiću.
Već mi se je ptić operutio,
Iz bešike umaći bi htio,
Te se valja, upire i gmiže
I napokon na nožice diže;
Pa, ko kada okrilati ptiče,
S ruba gniezda krilašcima miče,
Ali zraku ne smie da se preda;
Matica ga sa grančice gleda,
I sokoli cijukom i letom,
Da se pusti za njom lakim kretom;
Tako moga Branka maja mila
Iz kolievke na tle postavila,

Pa mu veli: Branko, sam do tate!
Ja mu pružam igračke poznate
I slatkiše, da ga k meni mame,
A on kriči, držeći se mame.

Ko kada se porinuće ladje
Na kobašu sprema, sve se nadje
Na okupu; jedva čeka časa,
Da se ladja morem zatalasa,
A najviše neimare vješti;
Oko mu se od radosti blješti,
Od ganuća živo srce kuca,
Kad skelama drvlje zaškripuca:
Kako će se držati na valu!
I dok ladja otimlje se žalu,
I sve brže prema moru skliže,
Klik radosti do neba se diže.
Val se širi, zagrli je strasno,
A ona se zaleluja lasno
Na pučini i sinjoj modrini,
Kano krstaš oro u visini.
Svak joj vjesnik samo dobre sreće.
Na nevere ni misliti neće.
Al oluja rudokosa žuta,
Na obzorju vreba savinuta,
Ko u ljuta lava žuta griva,
Što u grmlju u suton se skriva;
A u bielom oblačiću onom,
Što ko čemin cvjeta nebosklonom,
U njemu su gromovi i munje,
I ršumi nagli u njem kunje.
A kolike potajane sike
Ispod one vedre morske slike,
Krokodili pod lotosa cvietom,
Nanj vrebaju hrptenjačom kletom!

Al ja mislim, ko je rdja taka,
Da od straha od mutna oblaka,
Grmljavine uzbješnjelih voda,

Sagradjena ne porinu broda!
Neka grmi, blisiče i muče!
Što se koji hrabrije protuče
Kroz bjesnije ršume, oluje,
To je bolji mornar, dika mu je!

Tako s ljubom na pučinu mrku
Budućnosti spuštam ladju krhku
I nestašnu Brankova života;
Ne bez brige, jer mnogo grozota,
Bez pomoći, bez utjehe, svjeta,
Ja sam prodjoh kroz ršume svieta;
Uviek jači iz sukoba plaha;
Ne bez muke, al bez jadna straha.
Dok je nejak ploviti će za mnom
Mirnim morem, il pučinom tamnom,
Kano čamac za velikim brodom,
Dok ne pregne junak za slobodom.

Do tad ću ga oružati svačim,
Da u borbi postane što jačim,
— Ne tek za se, nego za svakoga —
Sjevernicom uma opreznoga,
I kormilom značaja i volje,
Ravnim pravcem da mi ore polje,
Da ga s njega svaki val ne skreće,
Svoj uzdanik, a ne sliepe sreće;
Ne jedrima, da čekati treba,
Da mu dune desni vjetar s neba,
Što-no katkad i povoljno duva,
Katkad ladjom o grebenje gruva;
Nego vijkom od čelika tvrda,
Koji ladju preko morskih brda
Svojom snagom iz nutrine tjera;
Tvrda u se da mu bude vjera.
Svačim ću mu oboružat ladju
Što obretni umovi pronadju,
A svoj pravac na put ću mu dati,
Neka plovi, da ga sreća prati.

Kazaću mu: Nemoj od objesti
Sa udesom ludim kavge plesti.
Izbjegavaj njegve simplegade,
Al kad dužnost vršiti valjade,
A kopca ti na put stane ljuta,
Nemoj njoj se uklanjati s puta!
Ukloni je, il junački pani!
Ta svakom su izbrojeni dani!
Za nikoga vječnost se ne sprema;
Al života bez poštenja nema.
Ne daj laski, da te napred gura;
A ni strahu, da te natrag tura.
Pred silnikom ne ponikni okom;
Nek se koči nad poniznom stokom!
A kamenjem koga tuče rulja,
Daj mu hljeba, makar bio hulja,
Da utoliš duševna mu glada,
Jer u njemu Bog panuo strada.

Ja mu pružam igračke poznate;
Maja veli: Branko, sam do tate!
Branko diže ručice, ko krila,
Ko da u njem zatreptala vila:
Je li nagon iz mutne davnine,
Ili nada buduće vedrine?

Sitni njegov smijeh odmnijeva,
Ko najviša kajda slavuljeva.
Zatreperi ručicam'; zapluta,
Ko ladjica istom porinuta;
Zatrči se, sitno zalelija,
Pa se u mom zagrljaju svija;
Kanda jedna radost nečuvena,
Neopisna, nad sve uzvišena,
Iz otajstva, što nas kruži, pala,
Pa mi dušu do dna razigrala...

Spava

Na jastučiću, izvezenu sitno,
Ko namreškano prvim dahom zore,
Iverjem zviezda umirućih more
Posuto, zlatnim opalima kitno;

— Na paperju, što pada mojoj vili
Iz biela krila, kad za modrim cvietom
Beskrajnim leti moje mašte svietom,
I za metuljem nade mi se krili —

Na jastučiću i na mojoj duši
Počiva moga Branimira glava;
Čuperčad mu je plava ovjenčava,
Ko kad se sunce u pučini duši:

Latice zlatne oko heljotropa!
Sametni medo do njeg se izvali,
S kojim se nešto inatio mali,
Dok teški sančić vjedje mu ne spopa.

Ustanca su mu na po otvorena,
Ko pupolj što se lahoru otvara.
Prožiže meko lišce višnja šara,
Ko zraka sunca u grozdu zbivena.

Veseli sanci, ko šarni lepiri,
Nad njim se viju; smiešak mu preliece
Licem i usne ko latice kreće,
Ko u bostanu kada lahor piri.

Pokriše viedje zjene plavim listom;
I zasjeni ih trepavica svila:
Ko dva metulja zatvorenih krila
Na veljoj ruži, što no cavti istom...

Rajska java

Što me to budi u zoru,
Kada su sanje najsladje?
Ili to ševa žubori,
Ili to lahor žamori?
Ili mi ljuba cjelovom
U zbilju sanju pretvori?
Nešto, još sladje od toga,
Budi me iz sna rajskoga:
Kraj mene Branko čakori,
Sladje no ševa žubori,
Sladje no majka cjeliva.
Tepe mi lice ručicom,
Igra se brkom, čupa ga;
Do dna me duše golica.
Prstićem vjedje otvara:
Raj mi nad glavom rastvara.

Nad zipkom moga Branimira

Ko što se žedan naginje
Nad bistre vode vrelo
I, lice svoje gledajuć,
Umorno kriepi tielo;
Ja tako ti se naginjem
Nad zipku, sinko moj;

I sliku svoju gledajuć'
U osnovi života,
Iz tajna vrela prirode
Opija me divota:
Od svih me jada osvježi
Rajevit smješak tvoj.

I kano da sam zbacio
Sa sebe trh sudbine,
Sve brige, tuge, nevolje,
Svaka me želja mine:
Postajem posve slobodan
Promatrajuć' ti lik.

Sve tajne mi se prirode
Prozirne tada čine;
Postajem mudar, kada mi
Tvog oka svietlo sine;
A blažen, sretan, slušajuć'
Veselja tvoga krik.

U smješku modrih zjenica
Ljepote vidim više
Nego je sunce podnevno
U slavi zraka riše,
Il' s modra lica ponoći
Bezbrojnih zviezda sjaj.

I vidim više mudrosti
Kroz nevine ti zjene

No je Božanstvo razvilo
Kroz čuda vaselene:
Tu ja ga gledam u oči
I cieli njegov raj.

Iz kog otajstva zasjaše
Te sreće luči dvije?
I, kano dan u pomolu,
Ko mi se iz njih smije,
No u čeznuću priroda,
Da nadje budnu sviest?

Sunaca ona očima
Vanjštinu svieta zgrieva,
Al strašnim bezdnom razuma
Iz očića ti sieva,
I donosi mu čarobnih
Otajnih nada viest.

Smrt gubi u tvom posmjehu
Grozovit oblik hudi.
Nek mene satre! U tebi
Nov život moj se budi;
I ne može me dostići
Svezatorni joj mah.

Svemienom cvatu oblici,
Dozrievaju i venu;
Al kreposni im zametak
Ne potpada pod mienu;
Jer razvija ih ljubavi
Pram savršenstvu dah.

Ti bješe prije poroda
U meni, sa mnom jedno;
A ja ću ostat' u tebi
Kad zbacim tielo ledno:
U moru bića iskonom
Mi ćemo jedno bit';

Ko što smo bili u njemu
Jedinstveni od vieka;
Nit porodom nas rastavi
Ni smrću sudba prieka;
Jer prekinuti ne može
Ljubavi vječnu nit.

Al što mi um zabezekne
I groznom slutnjom mori,
Kad čeoce ti vrućicom
Pod mojom rukom gori?
Ah, koji pakla obretnik
Izumi sličan strah?

Zar tajni uzrok životni,
S kog nježni cvietak buji,
Da svrne slučaj bezumni
U uzročja oluji,
I čarnu čežnju prirode
Da pretvori u prah?

Ah, to bi bilo previše
Za razum moj i jakost!
U ludilu bih preziro
Providnosti opakost:
Ko moje srce bio bi
Bez svrhe, svietla sviet.

Da mogu smirit' bojazan,
Postigoh više sreće,
No željah, snovah, sanjarih;
A snovah stoput veće
No dostići bi mogao
Zanosa mojih let.

Srce mi gore bezbrojna
Nedopjevana djela:
Najljepša ne će nikada
Ugledat svietla biela;

Uživat' ne će u njima
Niko, do srca mog.

Al ako, sinko, u tebi
Duša je duše moje,
Dopjevaj pjesme, koje mi
Duboko srce poje:
Da klice uma mojega
Iz uma cvatu tvog.

Ljepotom rodu sievaj mi,
Ko sunce s gorskog stienja;
Da na tebi se sunčaju
Buduća pokoljenja;
Dobrote klice bezbrojne
Iz rodna zori tla.

Ko biljke, što u pećini
Bez sunca rastu nujne;
U mraku ropstva pjesme mi
Ne mogu procvat bujne;
Nad tvojim neka oživno
Slobode sunce sja.

Jad, bies, u borbi neplodnoj
Za uskrs otadžbine,
Krila mi pjesmi skučiše
U očajnosti tmine;
Ko zardjalih lanaca
U tamnici im zvek.

Ti budi, sinko, sretniji,
I neka tvoja duša
Ne kuša ropskog čemera,
Ni poniženja tmuša;
Na razum nek te slobodne
Probudi trublje jek;

Kad pobjedni se razvije
Stieg Branimira bana;
Nad Jadranom kad zakuka
Duh dužda Kandijana;
A Jadran, duša hrvatska,
Veseljem propne val,

Tad pjevaj pean pobjedni
Nad ropstva osam vieka;
I nek nad plavim otočjem
Ne ugasne mu jeka,
Dok sunce bude grijalo
Jadrana sinji žal.

Paoko posvudna oka

Nada mnom je plavetno oko
Sa zvijezdanim blijeskom opala;
Trak živca mu siže duboko
Do beskraja nevidna žala.

Zar iko je ijednoj zjeni
Do podanka našao stazu,
Kad tone u otajstva sjeni,
U bezdanu dušinu jazu?

Astronomi nikada neće
Tom oku pronaći dubinu;
Živčevlje se našega spleće
Sa njegovim u jednu cjelinu.

Ah, našemu oku se driema,
I sanja, pa vječito spava;
Božanskomu driemanja nema,
No beskrajna vječita java.

Sviest vječno u jazu mu cvjeta
Nebrojenim zvjezdanim cviećem;
Od iskona k iskonu lieta
Života i uma proljećem.

U srcu mu poglede ćutim,
Na mreški se njegvoj zrcalim;
I da ću izbljesnuti slutim
U njegove Svesviesti valim';

Jer na njem trenutačno cvjetam,
Ko paoko posvudna oka,
I lagano s vremenom slietam
Put njegova jaza duboka.

Nada mnom je mrežica plava
Nedokučne svevidne zjene,
Što radošću duh obasjava,
Ko Branko, kad od sna se prene.

Prolaz u vječnost

Moj Branimir safirnim zjenama
Ljubopitno zuri u moje;
U dubokim, čini se, sjenama
Vir prošlosti ištući svoje:

A ja mu se gledam u djetiću,
Ko budućnost svoju da tražim;
I spokojan kroza nj proletiću,
Strah smrti kad u njem ublažim.

Brankova sanja

Na jastučić je naslonio glavu,
Ko zlatno smilje plavu,
I spava;
I u snu svog je zagrlio meda;
Šećerleme od meda
Mu dava;
I sanja mu se smješkom rascvjetava
Na usta čaški rujnoj,
Na bujnoj
Livadi neke zviezde da proganja
Lepira krasnih boja,
Gdje svoja
Negda je krila vio po cvjetnjaku:
Sad o tom biedan sanja
U mraku.

Materinstvo

Za malo ršum kobi ne otprhnu crnijem krilom
Majčicu sinčiću mojem iznebuha nevarnom silom.
Grabežno sunu, ko oro za plienom, i naglo je svinu
Kano žalosnu vrbu na bezdanu groba galinu.
Dokle se ona polako uspravljaše k suncu života,
Od nas daleko, moj Branko se snuždi, ko crna sirota.
Što bi rekao cviet, koj sutonom latice sklapa,
Da mu ne ograne zora, što biserom rose natapa?
Ili da zadocni sunce, da cjelovom blaženih zraka
Snene mu otvori oči? Da čama sve pobiedi mraka?

Niema neiskazana tuga zamagli mi djetetu lice,
Vičnо veselju i smiešku. Praznina sutonske tmice
Vječnosti jazna dubina u očima zieva mu plavim,
Kanda se isprazni duša... Ja sav se u očaju davim.
Djetešce ne zna u rieči da izlije valove jada:
Bolju srdašce nabuja i bezrječnim strepnjama strada.
Drhću mu rujna ustanca, a suzama oči se mute:
Tragična vjetra života već prve popuhe ćute.
Eto, u zjenici vedroj, obasjanoj zrakama boli,
Zora božanske se sviesti, ko vjesnica dana, pomoli.
Ja mu, ko dadilja pjevam, na rukama nosim i njihan;
Žuberkam toplo i tiho, da u slatki san ga unjiham.
U snu on šapuće: mama! A ja ga ljubezno varam,
I u mekani sopran svoj krepki bariton pretvaram.
Kada se probudi lane i opeta majku će zvati...
Kako ga varati budna?... Al drugo ne ostaje tati,
Nego da postane majkom... Sa mekanih jastuka, koje
Vješte majčine ruke izvezoše za lane svoje,
Dignem ga oprezno k sebi na postelju lagano, nježno,
Kano sa procvale liehe div-cvieće liljana snježno.
Dragam ga, tetošim, grlim, o svačemu čarobno bajam,
Dokle mu radošću tugu u nježnu srdašcu osvajam.
Srce se puni milinom: svu ljubav iščeznule mame
I sve uzdanje srca moj mališ je prenio na me.

Gladi mi ručicom lice, i grli i toplo cjeliva;
Ćarlija, čakori nešto žuberkanjem izvora živa:
Duboka čuvstva i misli, što hoteći postati rieči,
Rajskom se prometnu glazbom, i bolove duše mi lieči:
Tako se katkada pjesnik napreže da kiticu spjeva,
Podesnu visokoj misli, i krnju u stihove slieva;
Tako na gniezdu golići krilašcima trepte, i ginu
Žudnjom da okrilje steku i beskrajnim prostorom vinu.
Maloga mog filozofa ja pojmim: U očima gori
Plavi rajeviti plamen, što kano o harnosti zbori.
Nekakva nadzemna svjetlost sa očića bljeska po duši.
Koja sovuljage briga razganja po udesa tmuši.
Sieva u nevinu smiešku pasievak višnje Ljepote,
Šapću u gragoru njegvu otajstva višnje Dobrote.
Kako da opiše smrtnik sve srhove radosti svete,
Kada žagorom, smiešком svom tatici govori diete?
Ko će izraziti riečju simfonije bezbrojne mora,
Otsjeve beskraja, noć kada čadore prostre vrh gora?
Čitavo prožiže biće dah topli Božanstva, i grije:
Ljubav utjelovljena u mome se naručju smije.
Gorim od najčišćeg čuvstva i najuzvišenijeg: majke!
Pram njemu sva druga čuvstva taština su, sebičje, bajke.
Sav se razdajem i topim u zakonu prirode tajnom;
Dopirem krilom k vrhuncu nadčovještva divnom i sjajnom.

Putokaz

Ljuljuškah i nosih ga čitavi sat,
Pjevuckah mu: buji i paji!
Sa više mu nježnosti ni sama mat'
Ne znade da tužice raji.

Uljuljah ga lagano u tihi san,
U mekanu zipku ga stavih:
Naslonivši umorno čelo na dlan,
Nad zipku se misaon savih.

I razmišljam, zašto mi toliki žar
U ljubavi srce rastapa;
I koji mi s očiju djeteta čar
Sve latice duše rasklapa?

Neobične misli u vastrgu tom
U mozgu se mojemu roje;
I htio bih jednom da djetetu mom
Ko sigurni putokaz stoje.

Nadvinem se tihano, cjelov mu dam,
A on mi se u snu nasmije;
I tada me — otkuda ne znam ni sam —
Čudnovata misao grije:

Na njegovim usnama isti je smieh,
Što nekad na mojima sinu;
Kad ljubeznu majčicu brižljivu zrieh,
Nad krevetić moj gdje se vinu.

Na mojima usnama isti je griev,
Kîm usne me grijahu njene;
Kim cjeliva zemljicu sunčani siev,
Da život iz gruda joj prene;

Koj bezbrojnim zviezdama užiže sjaj,
I plodne im grije planete;
I kojemu razum ne nalazi kraj,
Početka, sredine, ni mete;

Što, kada mi umorne moždane mraz
I srce mi okuje trudno;
Sav neće se povući u mraka jaz,
U sinčiću goriće budno...

On kroz oca sinu budućnosti ključ
I napretka vječna predaje;
I on na životu zapaljuje luč
Života, da vječito traje.

Tu luč ću ti, mazunče, presvietlu dat';
Da nosiš je... Pitaćeš, kamo?
Ta, napried! Neumorno! Nikada stat'!
— Gdje doći? — Što treba da znamo?

De, pogledaj gori na nebeski svod,
I pitaj zna l' Sunce gdje ide?
Brž' ne zna, ko ni ti; al nastavlja hod,
Da nikada s pravca ne side....

Gdje doći će, ne zna; al poznaje put;
I znade da grijati treba,
I svietlit', planete sakupljat' pod skut,
I pàsti po pašnjaku neba;

Jer u srcu zakon nepogrešan jak
Imade, što stalno ga vodi;
Ne strepi da silni ga poguši mrak,
I sigurno beskrajem brodi.

Ne tuži, što ne vidiš kamo ćeš doć,
Kad pravac ti poznat je jasno:

Grij, svietli, pa naprijed smjelo kroz noć..
Kad prispiješ, počini časno!

Ti u srcu zakon — ko i sunce — svoj
Imadeš, usadjen duboko;
Al ne može vidjeti put skrovni tvoj
Nijednog astronoma oko.

Pram' Suncu ti nisi no sićušni prah,
Al dublji je zakon tvog srca;
I viši te Sveljublja uzvija dah,
S kog iskra slobode ti vrca...

Ti stranpute, hoteći, mogo bi zać;
Jer tisuć je pred tobom staza;
Al pravi put uviek ti pomaže nać'
Ko suncu ga riše vrh jaza...

Ti, sinko moj, uvijek slušaj mu glas,
Ma u sve da vjeru izgubiš;
I ne-pitaj nagrada čeka-li nas,
Već dobro, zbog dobra, da ljubiš...

Odlazak

Kad sudnji mi nadodje čas
I svijest mi gasnuti stane,
Nek djetinji prati me glas
I smiešak zoroviti grane.

Nek cjeliva sunčani zrak
Na umoru zjenice moje;
Kad vječni me opsjeni mrak,
Krik dječice neka mi poje:

Da osjetim svjetlosti sjaj,
Smieh, vječitu mladost života:
Da sa mnom ne nalazi kraj
Vedrina svih svjetskih divota.

Jer sebičnost pobiedih ja,
I vječnosti bestidnu žudnju:
Sad mudrost mi stvarnosti sja;
U taštu ne upadam bludnju...

Ja ne tužim prirodu već,
Što vječna me stvorila nije;
I znadem da valja mi teć'
Na rieci što vječito plije.

Na malenoj loptici znam
Za bezbroj da mjesta je malo:
Ne ostaje isti ni kam,
Sve teče niz promjene žalo.

Za dragoga Eos je svog
Izmolila vječnost Titona;
On matori postade bog,
Bez ljubavi ostade ona...

Zaniekati ljubavi čar,
I odreć' se djetinjeg smieha?
Il smireno ostavit' šar,
I mirise cvatnijeh lieha?

Zar može da bez cvieta vrt,
I život bez djece da bude?
Bez djece bi cvatnija smrt,
No perivoj, bila za ljude.

Oh, neka odjekuje krik,
I smiju se očići plavi,
I smiešak vam prosieva lik,
Da nastavak žića dojavi;

A mi ćemo otići rad,
I mjesta isprazniti tuna.
Ko masline biće naš pad,
Kad hrane i svietla je puna.

I kad nam zasutoni sviest,
Vi oči zatvorite nama,
Života za radosnu viest,
Kad oči otvorismo vama.

Plavetna boja

Ja najvolim plavetnu boju,
  Jer visoke gore
I nebo i safirno more
I dušu oplaviše moju:
Sva iznutra ona je plava,
  Ko Biševski hram,
  U kojem i kam
Iz pučine mast usisava:
  Ko plavi mu svod,
Samògradjen od azurita;
  Ko indigo pod,
Sav postavljen od fluorita;
I jer je sve plavo i modro,
  Što ne ima kraja,
I dalje no razum je prodro,
I dalje od beskrajna raja;
A najviše, jerbo su zjene
  U mog Branimira
  Od čista safira,
Moj prozor na jaz veselene,
  U čijoj dubini
Ja vidim, il meni se čini,
Božanstva da bezdan se plavi
U sanjarskoj naduma javi.

Zlato i srebro

Ti pitaš, golubiću moj,
Koliko te tatica ljubi.
To izreći ne može broj;
U prostoru mjera se gubi.

Al koliko zlato se cieni
Nad srebro, toliko je puta
Ta zlaćana glavica žuta
Od siede mi milija meni.

Mare Serenitatis

S procvala kuša, mrtine i žuka
Niz brieg se usov miomira valja:
Zaplima od njeg sva tihana luka.

S Vitera plava uštap se pomalja,
I veličajno nebosklonom plovi;
Ubliede zviezde stidom ispred kralja.

Svietlim se viencem zlatne magle ovi,
I rieke zlata po pučini lieva,
Dubrave zlatnom paučinom povi.

Što više stupa, to se jače zgrieva,
I, ko božanstvom ćivot ujapreni,
S vječna safira sve jače otsieva.

Njegov je pomjeh otsiev odraženi
Nevidna Sunca, ko i misli moje,
Iz kojih srsi struje uzvišeni.

S bisera njegva, najvedrije boje,
Beskraja čelo što iznutra resi,
Čeznuća vječna srsima se roje.

Moć njegva plimu s osjekom udesi
Na okeanu i u krvi žene,
A mlade mašte, kano tiesto, miesi,

I vuče misli u jaz vaselene,
I nekad zràkom čudno razum šine,
Ponorom sanja da na mašti krene;

Privlači mamom bezdane dubine;
Života tajnom začeću presieda,
Daždeći zrake nejasne miline:

Primalja smrti, otajstveno blieda,
Nostalgije za mrtvim dragim budi,
Al drugo svoje lice vidjet ne da,

Ko ni smrt, oku znatiželjnih ljudi:
Nabuja srce, neodolno sili,
Da uviek nešto neslućena žudi:

U nemogućih carstvo nas uskrili,
Što mogu negdje da budu moguća,
Gdje ćemo doći, ili gdje smo bili.

Rastapa srce s neznanih ganuća,
Zalieva rosom očajane nade,
To bliedo cvieće umna uskrsnuća.

Vrh Gozda eto veličajno stade;
Altavas zlatni niz planinu prosu,
Gdje vile kule njegvim svietlom grade:

Po zlatnu borju daždi biser-rosu,
Dolove tajne mliečnom maglom skriva,
A lice mora draguljima osu.

U dno mu zraku lelijavu riva,
Ko silni mač od plamena opala,
Kojim u tajne bezdna zaviriva;

Srebrena stada progoni sa vala
U šume braka; tuljane iz spila
Vabi na ljubav objesnu na žala.

Prože mi biće upliv njegovih sila
Da od čeznuća neiskaznih gori;
Dok Branka glasić sa mojega krila

Snatrenje razbi, ter ovako zbori:
»Ja hoću mjesec! Ponesi me, tata,
Da uhvatim ga, na vrhunac gori.«

Ručice pruži, kano da ga hvata...
I meni negda činilo se tako,
Da je nad gorom jedva pola hvata,

I da je rukom doseći ga lako.
Ja molih maju, da me gori prati;
I kad ne htjede, ja sam ljuto plako.

Na krilu tako držala me mati;
Na mjestu istom onda mjesec sjaše,
I još mi zrakom to sjećanje zlati.

Mnoga l' od onda ljeta prohujaše!
Mnogi l' od onda ideali krasni
Svu dušu moju žudnjom uzvitlaše!

Svi bjehu liepi, uzvišeni, časni,
Na dohvatu, i stalni, ko u ruci,
Kano na vrhu Gozda mjesec jasni!

Skitah se za njim' u vječitoj nuci;
Ostavljah kožu i krv po grebenju;
Izvrgavah se sebičnjaka bruci.

A kada bijah vrhu na kamenju,
Mjesec u beskraj odbio se plavi;
Nedohitnome blješti u plamenju!

Kad leće krenuh prema sjajnoj slavi,
Da mu dovučem čarno lice bliže,
Serenitatis mare se objavi...

Što leća našeg uma dalje siže,
Ideal sveti jasnije se smije,
Al u nedohvat sve se više diže...

— Svemožno jedan sad mi dušu grije,
I ako mi ga krvlju rod ne steče,
Pronoje tada u svemiru nije!....

Oprosti, Vječni. Ropstvo grozno peče,
Razum i srce muti gorkom žuči;
Krvnički lanac moje žile sieče...

Blagoslovljena budi noćna luči,
Što budiš čežnje nedostižne sjetne,
Prem nikada ih srce ne poluči!

Čarobna vilo rajevine sretne,
Dim, pljeva sva su ljudska dobra stvarna,
Kad čovjek s uma nedostižno smetne...

Jedino milje tvoja varka čarna,
Što divno nas u nužde vabi tmuši,
Lovit' metulja ideala šarna:
Ti sievaj svakoj plemenitoj duši!

Jerisavlja

Tumara pahalj miriša po žalu,
Ko uzdah nekog zvjezdanoga brata,
Kom tuga srce rad biede nam hvata,
Te nam dolieće na etera valu.

Vrata su moje duše otvorena;
S Beskraja slap svježine u nju pada;
Gaseći svaku uspomenu jada,
Poplavljuje ju svietlo tajnih zjena.

Srebrena rosa mjesečevih zraka
Daždi po magli ljubičnoj na moru;
Čuju se kajde zvjezdanome horu,
I kako teče vječna struja jaka.

Moj Branko mi je zaspao na krilu,
Studenim svietlom mjesec ga cjeliva,
On čudno nešto i čarobno sniva,
Ćuteći tajnu neponjatnu silu.

Sa Mosora na mjesečevoj duzi
Silazi majka vilâ Jerisavlja,
Sladjano-sjetnim pjevanjem se javlja,
Safirno oko magli se u suzi:

»Čemu te digoh iz borova gaja,
Na krilu ponieh u viline dvore,
Otvorih vrata Vidovoga raja
Svjetlosti višnje uronih u more?

Čemu te mliekom vilinskim zadojih
U Orlujevcu više svete Šare?
Čemu ko diete rodjeno uzgojih,
Otkrih otajstva naše vjere stare?

Čemu ti otkrih u Vidovu hramu,
Na stupovima od safira plava,
Čerte i reze u zlatnome plamu,
I dubok smisao što im plamen dava?

Čemu jedinom tebi dadoh ključe,
Što sedmera otvaraju nebesa?
Središte otkrih, koje misli vuče,
Razumnim čini Beskraja čudesa?

Čemu zadahnuh mirisom Dafine,
Pričestih svjetlom krvi svetog Vida,
Sjedinih s Ognjem beskrajne sredine,
Da rane mraka na tvom srcu vida?

Gdje ti je kremen i gdje tvrdo nado,
Da u tminama kreše iskre svete?
Gdje štap, da vodiš k toru spasa stado?
Zar sve odbaci, da njegueš diete?

Predaj mi kremen i sječivo tvrdo,
Vidova svete znake sveštenika;
Jer puk ne vodiš na blaženstva brdo,
Gdje bogočin je slobodna zrenika.

Predaj mi diete, da posvetim njega,
Da ga cjelunem i da ga podojim,
Da bude trubljom daha svevišnjega;
Da ga za svetog žreca Vida gojim;

Da ori himne vječitoga milja;
Što će ih viekom pjevat pokoljenja,
I bratstva, nikla iz istoga žilja,
Trepteć u slasti sa Vidom stopljenja.«

»Pusti ga, majko, da se jošte igra!
Ne bacaj na njeg jošte sjenu brige!

Još drven-konjic drag mu je i čigra,
i sa slikama, al bez slova, knjige.

Ne otimljem ga gladu, jadu, žuči,
Pjesnika stalnu od sudbine daru:
Znam da uz vrlet valja da se muči,
Ko će da služi Vidovom oltaru.

Znam da su muke najveće i biede,
Tamnica i smrt samo puka šala,
Za one, koji ravni pravac sliede,
I umom piju more ideala.

Al nek se igra što no može duže.
Dok Vida poziv sam u srcu čuje;
Dok zviezde zrake u srece mu pruže,
I ćuti prolaz vidovite struje.

Tad evo ti ga, moja majko sveta,
Vodi ga putem svjetlosti i trnja;
Da patnjom bude otkupitelj svieta,
I sijač svjetla Vidovoga zrnja.«

*

Zvjezdovit osmjeh oraji joj lice:
Mjeseca zrakom k Mosoru se vine:
Vijaše za njom kroz ljubične tmice
Miris sa cvieća zlaćane Dafine.

Imitator

O pjesniče vječnih melodija,
Što suton ih svjetlošću sklada,
I zvjezdana gudala luk,
Ti ne trebaš mojih trenodija,
Ni himna, ni molba, ni jada;
Ti najviši pobožni muk.

Ti ne možeš odluka mienjati
Za ludoga djeteta volju,
U pjesmi što izlieva plač.
Zar val će tvog napretka jenjati,
Slavulja da utoli bolju,
I oduzme ružici drač?

Al ne mogu tebi ne pjevati,
Veselit se, klicat, ko diete,
Ma čuo me, il bio gluh:
I ne mogu suze ne lievati
Jer ružice miris me smete,
I vječno mi otrova duh.

Na srcu sve žice mi trzaju
Sa zviezda i sa sunca zrake
I izvode duboki sklad;
Sve struje budućnosti brzaju,
Da svoje mi razgale mrake
I život veličajni mlad...

Kob srce mi vitla olujama,
Tragedija vihorom bliedim,
Što trpi ih čovjek i bog;
I ja te na pjesničkim strujama
U svačemu nespretno sliedim,
Ko Branimir taticu svog.

Prošlosti lepir

Djetinstva moga inokosni gaji,
Gdje uspomena bezbrižna života
Svježinom zore još mi dušu raji;

Gdje preko cmilja i šipkova plota
Prošlosti nježne lepir mi prhuta,
Raskošjem pijan mirisnih ljepota.

Bez cilja cviećem amo tamo luta:
— Svrha je divna, al bez brige nije! —
Kamo ga bura otprhnula ljuta?

Zar djetinski se lik u gaju smije,
Sanjajuć', s licem na ručici mekoj,
Da štiglić gniezdo na smrdelju vije?

Nesta ga vidu u magli dalekoj;
Za svrhom krenu, što dohita nema,
Za plavim cvietom na zvijezdi nekoj.

U busu cmilja više tu ne driema,
Za gniezdom na bor ne penje se više,
Iznebušiti čvrčka se ne sprema,

— Koi videć lovca, čegrće sve tiše;
Zašuti; i kad mahne da ga lovi,
Zazvrnda, štrcne i poleti više. —

Tu moji čarni rojahu se snovi;
Na javi zbilje svi mi isplinuše;
Sve paučinom sjete prošlost ovi!

Latice ovdje tražim svoje duše,
I smiešak jedan jutarnje svježine:
Vremena vihri sve mi otprhnuše!

Ne poznam više rodjene doline;
Tu nema gusta mrtinova grma,
Ni oskoruše sočne sred rudine

Gomila ona srušila se strma,
I sa njom smokva, čijih sivih grana
Zlatnim se voćem okitila srma.

Masline nema nebrojenih dana,
U čijem šupljem gorostasnom stupu,
Kad pljusnula bi kiša nenadana,

Sa drugovima sklanjah se u skupu;
A ona bi nas, kano suknjom maja,
Branila u svom sjetlonosnom trupu.

Proriediše se debla borov-gaja;
U nj ljeti više ne dolieće vuga,
Nit zimi čučka o proljeću baja.

I mojih dragih nestalo je druga!
Sve neka tajna preobliči sila:
Sva okolica čini mi se druga.

Svemiene struja sve je prerušila,
Na lapte moju dušu rastrgala,
Jer od tih slika složena je bila,

I drugu dušu po malo mi dala.
Za prvom čeznem, al sve više tone
U mračnoj pjeni nepovratnih vala;

I zaman tražim sretne dane one,
Kad kupala se u bezbrige milju,
Jer brige svrhe kurjački ih gone.

Krila mi rastu letom prema cilju,
Probija zviezde u stremljenju glava,
Al bezbriga mi svenu tu na cmilju!

Ni mašta snage toliko ne dava,
Da pretvori me u bezbrižno diete,
Što, nakon igre, u busenu spava.

U ove doce, kano crkva svete,
Za ručicu sam doveo svog Branka,
Bezbrige dani da mi š njime slete:

Ko na glas vapca u prozorje danka,
Sad sa svih strana tičice dolieću,
I pjesmom slave sunce do ustanka;

Na klik mi njegov sa svih strana slieću,
U smiešku njegvih očića se smiju:
Bezbrige lepir prhuta po cvieću.

Lahori svježi prošlosti se sliju,
Ko s krila zore, i od svijeh jada,
Briga i sjeta dušu mi umiju.

Mrtva je prošlost uskrsnula sada,
Postadoh diete i duša se moja
S Brankovom dušom i s prirodom sklada.

Hoću i njegva da raskošje boja
Upije ovih, kupa se u rosi,
Što trepti s cvieća mirisna i hvoja;

Da bezbrige mu cvietak se orosi
Ovom divotom i svjež dugo traje,
I dugo slatku uspomenu nosi.

Hoću da čuje borja uzdisaje,
Ko sjetni uzdah vremena što bježi,
Što mojoj pjesmi nujne ritme daje.

Da vidi gdje mu dobri djeda leži
I slatka nena pod pločama čednim,
I kako može cviet vječito svježi.

Mirisne čaške s prašnicima mednim,
Da ljepši nikne u seoskoj kući,
No carskih dvora među mramorjem lednim;

Da ćuti da je cjelov tate vrući
Pepela plamen, koj se tu ugasi;
Da vraćam nježnost, njega milujući,

Kojom djetinstvo maja mi ukrasi,
Ko češljugarka, koja krilom brani
Goliće, da ih kiša ne okvasi.

Kad me djetinstva osvježiše dani,
Kad u Brankovoj okupah se zjeni,
Krenuh da tražim cviet nerascvjetani

Olujnim krilom po dnu vaseleni.

Pakao i raj

Kroz neke se prozire zjene
Sam japreni čadjavi pako;
Ko zmije te ćoknu studene,
I, videć ih, skoro bih plako.
Naoblače tugama čelo,
I tielo omlitave cielo.

Al čelo se odmah razjasni,
Ko more pod cjelovom zore,
Kad Brankovi očići jasni
Ko vrata se raja razgore:
Cviet razuma svietli razviju,
S kog mirisi opojni viju.

Zašto te tako stihijski ja ljubim

O slatko moje diete,
Zašto te tako stihijski ja ljubim,
Da svaku mjeru gubim?
Jače no zakon prirode mi svete
Nalaže, jače no razum dopušta?
Zar za to, jer si moje,
I u tebi se moja narav sušta
Obnavlja? Ne; jer ja bih bilo koje,
I tudje diete, ljubio baš tako,
Da ja ga sam uzgojih,
Na ruci da ga ninah, kad je plako,
I da se za njeg znojih.

U tebi ljubim čovječanstvo cielo,
Budućnost njegvu, ideale, nade;
Života svietlo bielo
U tebi nietim, liečim tuge, jade;
Predajem luč življenja
Neugašenu budućnosti poznoj;
Nastojim da na groznoj
Oluji kob joj ne ugasi stienja;
Da korak i rs napretka ne jenja!
Ne vidim jasno kamo doći spješi,
Al me blaženstvo budućijeh tješi:
Da ulja luči nestane života,
Ja bih joj krvi dao,
I s nova dušom svojom užegao
Napretka majak sred kobi strahota.

Da znadeš, slatko moje malo pile,
Što sve podnosit moram radi tebe,
Da sve mi stinu žile
I mrazom srce zebe,
Samo da tebi ni mrvičak njege
Ne fali; ti bi, kada stečeš krila,

Udesa ljudskog kad okušaš žege,
I tlaku glupih sila,
Ti bi svog tatu obožavo tada,
Ko što ja tebe obožavam sada.
I ne plaši me neharnost, jer harnost
Račundžija je samo tašta nada:
Ne radi rad nje ko poznaje stvarnost!
Tvoj smješak, bljesak dražesti, miline,
Ne hini, niti laže;
Iz iskrenosti prosieva dubine;
Nagradjuje me smjesta mnogo draže,
No što bih ikad očekivat mogo.
I još je nešto, rašta
Ljubim te, slatko lane, tako mnogo:
K djetinstvu moja mašta
Često se vraća svojim vrućim krilom
I roditelju milom
I slatkoj nani htjela bi da plati
Nježnoće sveti zajam,
I nagradu im za sve muke dati,
Što prepatiše za me;
Al gube mi se u prošaste tame,
I ne mogu im platit' sveti najam;
Al mene ništa teže
Od duga neplaćena
Ne tišti i ne žeže;
Ter vraćam tebi zajam dragih sjena.

I još je nešto više
Rašta te tako neizmjerno volim:
Bezdan otajstva iz tvog daška diše;
Božanstvu ja se molim,
Kroz prozor što se plavi
Očića tvoga javi
Najnježnijim od bezbroj-lika svojih.
Sa očića se tvojih

Ljubavna sunca odrazuju zrake;
Oni su prozor, otkud puca pogled
Kroz tvari modre mrake,
U Beskraja nedogled,
Gdje prostorni se sa duševnim spaja.
Od nebrojenih otajstvenih vrata,
Do svetotajstva što-no vode raja,
Najprozirnija jesu tvoje zjene.
Vrtoglavica moju svijest hvata,
Kad kroz njih motrim bezdan vaselene.

Uzgoj

Pod cjelovom Svaroga medna je grud
Sva procvala pramajci Živi;
Šareni se livada, lieha i prud
Pućpuriče trčka u njivi.

Sva ljubav se Žive pretvára u cviet,
I mirisom Svarogu hlapi;
U jutarnji ševe pretvára se let,
I pjesmom od radosti vapi.

U dojkama mliečni joj nabuja sok,
Od kojega bieli se cvieće;
U žilama rujni zabrekti joj tok,
A posmjeh je njezin prolieće.

Pun ljubavne raskoši cvjetnjak je sav,
I ruža i liera i kada;
Sve ljubavlju bukti i tielo i nav,
Jer svuda je svemožna Lada.

Za ručicu vodim kroz raskošja gaj
Cviet, koji čavrlja, ćarlija;
Koj zimi proljeća produljuje raj,
I Mokoši magle razbija.

Kroz uzduh ga provadjam svježi i čist,
Gdje duša narćiza se prosu;
U čašku mu, bjelju no čemina list,
S magnolija otresam rosu.

I dušu mu resim ljepotama svim,
Što cvatu na prirode grudi;
Al ne puštam do njega vonjima zlim,
Ni bumbar da oblieće hudi.

I kažem gdje gniezdo je savio tić
Na brsnatoj badema grani;
A htjedne li zmija goliće mu dić,
Ko braću tad neka ih brani.

Božanske dobrote je kupa mi rieč,
Kom dušu mu cvjetnu zalievam;
Izažimljem s plavoga etera mlieč;
U zrake je zviezda odievam.

On ručicom bere, a mislima ja
Sa bokora cvietke šarene;
I moje se biserjem vječnosti sja,
A njegovo do malo vene.

U žvalu zmije

Ja vidjeh zmiju, šarovitu, gadnu,
Gdje se na stablo penje mog života,
Mog mesa, krvi i duše mi gladnu,
Vidjeh put gniezda moga gdje se mota.

Još možda mogoh gadu da utečem,
Prem vidjeh mnoge da pod stablom plaze,
Al zar iz tiela srce da isiečem,
I sam da krenem na izgnanstva staze?

Znah da me čeka smrt u žvalu gada!
Oblietah oko gniezda, kano tica,
Sve užim krugom što sve niže pada.
Dok zubima je ščepa otrovnica.

Čika Jakši

(Dru], Račiću, Branimir deklamovao na imendan 25, VII. 1915)

Čika Jakša slatki, dragi,
Moga tate bogom brate,
Neka s neba Gospod blagi
Sve milosti saspe na te.

Ti me uze sirotića,
Kad nam gniezdo razvrgnuše,
Ko golića biedna tića,
Da me topliš ognjem duše.

Kada meni niknu krila,
Vratiću ti čuvstvo vrelo;
A tatina biela vila
Oviće ti viencem čelo.

Samo da te Bog poživi
S tetom Mildom do sto ljeta,
Da u srca mojeg njivi
Vidiš kako harnost cvjeta.

Najljepši biser

Kad mojem zagrljaju oteste slatko diete,
U duši pako mržnje, ko bezdan razjapiste;
Sve rastrgaste niti duboke tajne svete
Očinskih osjećaja, od mana koji čiste.

Oteste cvietu sunce i jutra svježu rosu;
Bez rose venut poče, a bez sunca ubliedi.
Sve latice veselja vaš ljuti bies mu prosu,
Života mu petelјku vaš grdni crv povriedi.

I plač ga skoro ubi i za tatom čeznuće,
I strah od bajuneta i batanja žandara,
Što od sna ga probudi, kad tatu mu iz kuće
Odagnaše. ko tata, put gospodskoga Hvara.

Jer prekinuste uzgoj, o krvnici, mog čeda,
Gdje red i sklad mu boja na krilima metulja
Tumačih, i u cvietu prašnike pune meda,
I kroz noć tamnu svietlo biglisanje slavulja?

Ko će mu kazat čvrčka na smokve srebren-kori,
Sa staklomrežom krila, sa mrežnim zjenicama,
Što pjeva kad bor šuti, a šuti kada zbori;
I gdje se šturci kriju, kad poju zvjezdicama?

Pozemljuha gdje gniezdo u vinogradu vije,
Ćurlikavac na lozi, cikuša na gluhaču;
Gdje češljugar ga bóra u gušćavini krije,
A vrabac u rupama, il u gustu rogaču?

I kako se na jajcu po pjegama poznade
Od kojeg će se tića tu mali da izlegu;
I kako Gospod kazni goliće ko ukrade,
Il maticu im otme, i njenu brižnu njegu? . . .

Krvnici, smatrah zločin, ulišit' biedne tiće!
Hladnokrvno vi djeci kradete roditelje;
Bez hrane i bez njege ostavljate goliće,
I u boj, na vješala gonite hranitelje!

Život je naš trenutak atoma izgubljena
U beskraja otajstvu, u tom je hitrom trenu
Očinska ljubav sveta nada sve uzvišena;
Čim da nadomjestite, o zvjeri, vatru njenu?

Čim djeci njegu oca, najljepši plod života?
Čim ocu dječji posmieh, vjesnika božjeg raja,
Jedino što nas drži u ršumu grozota,
I srcu daje snage, da mrakom ne očaja?

Igračke ko će tebi donosit', diete moje?
Ko utirati rosu sa očna cvieća plava,
Najljepši biser čiste sedefne neba boje,
Što čovjeku ga pusti okean žića dava?

Al čemu kukam, rano, kad ne izgubih nadu,
Da ručice me tvoje zagrle jošte živa;
Dok milijoni djece te nade ne imadu,
Već ako koji jadan, da grli tatu, sniva?

I suše se od jada žile

Kad tičici gniezdo razvale,
Il zmija, il sova, il diete,
I jajca joj otmu, il male,
Pre neg odjeveni polete,
Tri dana po granama skače,
I cvili i krešti i plače.

A meni su evo dva ljeta,
Da krvnik golića mi uze;
I uviek me ubija sjeta,
Neprestano teku mi suze;
I hlape mi životne sile,
I suše se od jada žile.

Lahoru

O lahoru jesenske noći,
O uzdaše sveopće sjete,
Put juga ćeš ponoćan poći,
Cjelunuti slatko mi diete.

O lahoru, uzdahe moje
Pod studeno primi krilašce,
I stresavši paperje svoje,
Mom Branku dodirni čelašce.

O lahoru, tiho cjelivaj
Cmilj-pramove mojega zlata;
I šapni mu: Blaženo snivaj!
Sa uzdahom došô je tata.

Ljuće od smrti

Kad otciepiš drvetu granu,
Tad smola niz deblo mu puze;
A meni na duboku ranu
Sve brizgaju krvca i suze,
Od onoga groznoga danka,
Kad silnik mi otrgnu Branka.

Smrt ličnosti odviše mile
Poništi i gorde, i skruši:
A rastanak meni sve sile
Upepeli muniom u duši;
Učini me mekšim i čednim,
Ustrpljivim s gordim i s biednim.

Kad mogoh preživjeti strašno
Od djeteta svog otrgnuće,
Da umrieti bude mi plašno?
Ah, od smrti nešto je ljuće!...
Za sretnike slatka je sreća,
Al nesreća biedne poveća.

Sliepoj češljugarki

(U ćeliji hvarske tamnice)

Iz ćelije nalične spili,
Gdje prošlost, sa vlažnih zidova,
Svim znacima očaja cvili,
Jaukanjem niemijeh slova;
Gdje pauci raspinju mreže,
Da muhama ispiju krv,
— Ko silnici krvcu robova —
Gdje otrovni šturi po platnima bježe,
A noću se čuje, gdje rastače crv
Pod slaninicom grede,
Ko bijes, te dušu mi toči i jede,
Na Udes, koj tu me zatoči,
A ne htje me pustiti slobodnim zrakom,
Da čampragom silniku iskopam oči;
Gdje podmukli ljuti komari,
— Ko špijuni potajno mrakom —
A jakrepi, kano žandari,
Ujedaju štipaljkom jakom:
Kroz rešetke gvozdene gledam
Na doksatu palače drevne,
Gdje osljepljen češljugar biedan
Na priečki u krleci čuči,
I katkada žalosno pjevne,
Da izlije bol što ga muči.
»O ptiću, po kavezu brate,
Ja ne znam kog od nas Sudbine
Užasniji cjepovi mlate!
Oh, srce mi očajem stine,
Kad vidim što kadri su ljudi!
I meni su izboli luči,
Kad oružnik silnika hudi
Od moga me čeda odluči!
Sred ovoga mraka,
Do tužne mi duše,

Ni sunca, ni nade,
Ne dolazi oživna zraka:
Al ako mi narod poduše,
Da sebi domovinu veću sagrade,
Osliepiše tada i vjeru,
Da ima u Svemiru nešto,
Što vidi, i zviezdama upravlja vješto,
I providnu provadja mjeru...
Tad užasni daimon vlada,
Koj silnika rukom,
U nuinu da uživa pjevu,
Pjevačima oči probada,
Il u divljem gnjevu
Najgroznijom ubija mukom,
— Ko Bog Izraila —
Plemenite narode svieta,
Da ćorava sila,
Lukavština kleta,
Da narod izbrani
Na račun se pravice hrani.
Oh, tiću! tad i samo nebo je sliepo,
I treperne Beskraja zjene,
Što prožižu plavilo liepo,
Za razum su varave mrene,
I svirepo Beskrajem sve,
A svemir je krvnička tamnica hladna.
I kavez slijepih tica,
Gdje nedužnost jadna
U očaju mre:
Raj tigara, gospodskih zlica.

O tiću, po kavezu brajne,
i ja imam krila,
Od tvojih nesravnjivo jača,
Jer svako mi pero je kreljuti sjajne
Nakalila na suncu vila,
Ko plavu lit Vidova mača,

Za polete beskrajem smjele,
I za srca silnika striele.
A ovdje mi ništa ne služe,
Već glavom o gvoždje da bijem!
Ti, kada ti jadi dotuže,
Il sunce te čežnje razdraži,
Sva čuvstva u pjesmi izljevaš,
A ja sam tu na silu nijem!...
Ti ljubav izgubljenu pjevaš,
I sjećanje proljetnih draži;
A ja bih, da mogu,
Zaorio grimiznim glasom,
Ko oroz na pozdravlje svjetlosti bogu.
Da obzor se krvavim opaše pasom,
I da se sva srca zažare,
Ko usjano željezo bijelim jasom,
Od plamene duše mi jare;
Al moram da uzdahe sputam,
I dušu da vlastitu gutam...

O tiću, Bog nije sagradio kavez,
No prostor bez obora tvrdih;
Al Bjesovi sklopiše savez
Sa nasiljem nakaza grdih,
Da pomrače Providnost mudru,
I prirodi okove udru,
Ter krletke grade za ptice,
I oči im usjanim šiljcima bodu,
A tamnice, prepune tmice
Iz njihovih duša,
Da u njima sapnu slobodu;
I ćelije zakona, prepune tmuša,
Da u njima misli ubiju.
Osakate duša nagnuća;
Ljepotu božansku da skriju
Za dogama željeznu bravu,
I šiljcima nasilja vruća

Da razum osliepe i maštu,
Da sliepci im pjevaju slavu,
I dušu im zasite taštu.
Ti sviknu sužanjstvu i mraku,
O tiću, i za malo proje
Ti pjesmice cvrkućeš svoje
Svom krvniku, finom divljaku:
Al poj ti jednolično zvuči,
Ko hrvatskih pjesma gmazova,
Što krvniku, koji nas muči,
Podvadjati kušaju vilu,
Tu pjesnnju naših divova...
Ar ja bih u grkljanu žilu
Ravijojle prerezo strielom,
Pre nego bih puzavim djelom
Okaljao lice joj bielo,
I prečisto otkrio tielo.
Ti nisi vintulija ševa,
Naš glasnik proljeća,
Donositelj svietla i cvieća,
Na zrakama sunca što trepteći pjeva,
I talasno teži sve više,
Svoj ritam krilašcima piše;
Ni oro, što klikće
Nad oblaka teškom planinom,
Kad munja pod krilom mu sikće!
Ti ne možeš Zevsova trieska
Olimpskom da nosiš visinom,
Mrakova da oči zabljeska!
Na nakaze zemlje da gore
Strovali, i dade im groba
U kotlu vulkana!
Ti ne možeš pjevat peana
Titaničkog ovoga doba,
U ritmu gromova,
Kad teški baljemezi zbore,
A carstva i mnienja se ore!...
A meni grud razdire sova!

Krvnici pjesme

Oteše mi boju plavu
Vedrog neba, sinjeg mora,
Jorgovana mirisavu,
Različaka, vili-gora,

I zjenica mog mazunca,
Svježu, čistu i vedriju
No nebesa, a bez sunca,
Nebuloze kad se smiju;

Oteše mi sunce naše,
Da mi dušu već ne grije
Smieh djeteta, koj mi sjaše,
Od sunčeva čarobnije.

Oteše mi trepet neba,
Pjesme rosu, česmu milja,
Slobodnoga usjev hljeba,
Vječne nade rajska žilja,

Sa prirodom razgovore,
S mudracima iz davnine,
Uzvišeno što no zbore,
Razgoneći umom tmine.

Oteše mi kruh za diete,
Krila misli i slobodu;
I jedva mi, zlice klete,
Ostaviše zrak i vodu.

Al se i to krvnicima
Veledušno ljutim čini:
Navališe brektanjima,
Da se ljuljam na ličini.

Ne smie disat svježa zraka,
Ko ga rodu htjede dati!
Nadaju se, čeda mraka,
Da će do viek mrakovati...

Valja gasit pjesme vatru,
Da slobodu ne raspali,
Kad pjesniku glavu satru,
Satrti su ideali!

Nesretnici, zar božanstvo
Jedna sama ima usta,
Da ohrabri čovječanstvo,
Dok otprhne tmina gusta?!

Začepite ždriel vulkana,
Da ne suklja plamen s brda,
Provaliće uzdrmana
S deset novih zemlja tvrda.

Vidoviti sliepac sveti,
Nakon mračnih pet viekova,
Krv Miloša da osveti,
Lagum dignu Kumanova.

Valovi ljubavi

Moj mališ poručuje tati
Po Danici zviezdi,
Da sanjaše san čudnovati,
Gdje tata dojezdi
Na krilatu konju od zlata.
I kada je sjašio tata,
U naručaj Branko mu sinu,
I o grlo ručice vinu.
To za me čudesa su manja
Što Branku se snilo;
No čudo bi bilo,
Da o tati mališ ne sanja.
Oh, ako tajnovite struje
Iz mozga baterija sviju,
Ko čuvstva oluje,
O njegovo srce ne biju,
I cielo mu biće oviju,
Cjelivaju cvieće,
Ko procvali žuk oko glave,
U očima različke mave,
Na usnama fuksije; neće
I nikada očinska duša
Osjećala nije za diete
Sve najuzvišenije radosti svete
Što srce ih može da kuša;
Jer noću i danju
Sve biće mi hlepti
Za njime i čuvstvima cepti,
Što njegvu pobudjuju sanju.
Neiskaznih čuvstava vali
Iz duše i čestice svake
Mog tiela i neznane zrake,
Što ljubav ih u srcu pali,
Prelieću planine i rieke,

Da zapljusnu čarobnim valom,
Što munjevno hrli,
I vječito grli,
I dušu i udove meke
Mom slatkom golubiću malom.

Muka nad mukama

Što tužiš na Kazbeka skali,
Prikovani svietla titane,
Da jaukom Kavkaza plane
I Ponta odjekuju vali?
Jer oro te pandžama dere,
I jetru ti pohlepno ždere?

Ah, šala su sve tvoje muke!
Ti zviezdama zboriš u noći,
Ti znadeš da danak će doći
Sudbine i Zevsove bruke.
Bjegunica Io ti zuji;
Budućnost sva o tebi bruji.

Al mene sred memlavih tama
Sovurina habzburška muči,
Smrt naroda mojega huči,
I napretku krila podlama:
Ne trepte mi zviezde od zlata,
No Usuda, crne, tvog brata:

Što tužiš na gjubretu, Jobe,
I Boga na račun pozivaš?
Što suzama lice umivaš,
Zbog prijana utješne zlobe?
Rad mrtvih sinova i neva,
I kuća, i stada i deva?

Sve oteše: zdravlje, imanje,
I prijane, premilo diete,
I more, i božje planete,
I svietlo zdravonosno danje,
Posestrime razgovor vile,
Slobodu i duševne sile.

Duh grozom od raka mi trne...*)
Al sve je to igra i šala,
To kreposti kušnja je mala,
Pram' užasu: vidjeti crne
Na Kosovu Bugare ljute!...
Na Lovćenu zastave žute!...

*) U tamnici je pjesnik trpio od raznih bolesti, usljed slabe hrane, ne kretanja, bez sunca i zraka. U neko doba pojavila mu se je bila na donjoj usni neka opasna izraslina, a pošto nije bilo liekara, koji bi stavio diagnozu, i on, i drugovi u ćeliji, mišljahu da je rak, što srećom nije bilo.

Čeznuće za plavetilom

Naviko sam bio letjet' u visine,
Krstariti krilom preko mora plava,
Oblietati okom najviše planine,
Eter, gdje no božji mozak potitrava.

Četiri me sada okružuju zida,
Biela, prazna, kano plahta za mrtvaca.
Nikakvoga oku ne pustiše vida,
Osim kada u se umni pogled baca.

Prolaze mi danci, mjeseci i ljeta,
Ko plazavi puži vlažno preko duše;
A užasne viesti vremena ukleta
Ko zmije me hladne ovojima guše.

Ne miče se vrieme, ko ni žablja bara,
I truležom vonja ovo gadno doba,
Groznica me žuta močvare izgara,
Čini mi se živ sam na dnu vlažna groba.

Uviek zima! niti ljeti sunca zrake!
Nikad vidjet' stabla, ni zelena lista;
Niti igre svietla šarne kroz oblake,
Il da lice mora posmjehom zablista.

Ne vidjeti nikad tvog plavetna lica,
O Beskraju, bože, u raskošju dana;
Ni kada ti oči trepere iz tmica,
Ni kad sina tvoga javlja zora rana.

A moja je duša svakog dana vikla,
Da se vidom tvoga lica pričešćiva:
Iz plavetne boje tvoje mi je nikla,
S njom se uviek hrani i od nje je živa.

Za plavilom tvojim žedja, gori, vene;
Njime bi se jednom još opiti htjela;
Pa neka joj na sviest panu vječne mrene,
Izgorenu vidom tvog plavetna djela.

Oh, da mi je moći uronit' još jednom
U ljubični Beskraj, duši oprat krila
Od užasne mržnje, što no mi ih jednom
I svirepom zlobom zablatila sila!

Ne bjeh za nju rodjen, ni na mržnju vikô,
Kô ni moje tielo za mrak, nečistoću;
Al me jad zarazi, iz biesa im nikô,
Snoseć' krvoždednu prazvjersku im zloću.

Rastočen od mržnje grozno je umrieti,
A ne vidjet više svetu boju plavu,
Ni oči božanstva, bud' kroz eter sveti,
Budi da mi sjaju kroz Brankovu glavu.

U tamnici ovdje vrieme ide sporo,
Ali smrt mi nosi kano oro žurno;
I nadu će spasa udunuti skoro
Ršumom sudbine ovo doba burno.

U tamnicu silnik zatvori mi tielo,
Dušu u ideju neizbježne smrti:
Bolest i slaboća poju mi opielo,
Konopar mi uže za vješala vrti:

Sve se više gasi i nada spasenja:
Il patnje, il krvnik riešiće me muka.
Ali divna nada nikada ne jenja,
U spas i pobjedu pjesničkoga puka.

Križ mojeg roda

De, bjesni, ljuta, užasna Sudbino!
Silnike na me i robove diži!
Pomračuj, jala i zavisti tmino!
Gramzenje, gmiži!

Udaraj, Kobi, siromaštvom, biedom,
Tamnicom, blatom, okovima, gladom,
Vješala grožnjom, bolešću i ledom,
Nepravde jadom!

Klevete zubom ujedaj poštenje!
Podmeći mito i nečiste svrhe,
Taštinu. gordost, nisko uzvišenje
Časti na vrhe!

U vremena me sukob i oluju,
U vrtlog biesa silničkoga baci!
U živo srce ugniezdi mi guju,
Ovij me mraci'!

Djeteta slatkog cjelov mi zatomi,
Na zemlji ciglo priušteno milje;
Dva lieta željom za njim dušu lomi,
Guli joj žilje!

Biedom mi lažne prijane proriedi,
Samrću priekom vierne hrabre druge;
Korot za sestrom tminama prištedi
Tamnice duge!

Izumi nove muke, srdžbe, biese,
Dosjetnim umom šegrta tiranstva:
Pokušaj da l' se išta temelj trese
Mog postojanstva!

Tielu mi ote trećinu težine,
Al duša pusti samo jača krila,
Da u carstvo se vedra mira vine
Iz doba gnjila.

U biser suze pretvoriću svoje,
U alemove jal, žuč, mržnju, blato;
I sve će postat' grozne muke moje
Zvjezdano zlato.

Vješala silnik tražio je za me.
Zašto me sudac krvniku ne doda?
Pozlatio bi sred vječnosti tame
Križ moga roda.

Kosovici

Po gvozdenoj rešeci lieva
Neprestana kiša. Na grani
Omorike kosovac pjeva;
A nikako da se razdani!

Po duši mi dosada lieva
Neprestana hladna. U grudi
Zar pokuša nada da pjeva?
Vaj, kada će zora da rudi?

Oh, slamnjačo tvrda i hladna,
Što mislima ne daš mi mira?
Oh, kakova slutnja me jadna
U moždane bodežom dira?

Zar isteć' zaboravi zora?
Što Udes dozrieva i kreće?
Neizvjesnost, ledena mora,
Zar sa mene dići se neće?

Kos pjeva, kod gniezda ćarlija,
I čakori, zvižgje, fijuče.
Da pjesmicu zapjevam i ja?
Jaz strave mi u srcu puče...

O kosovče, zar se ne bojiš
Novačenja, sudaca, uza,
Ni vješala? Slobodan stojiš
Kod kosovke, ne lijuć' suza?

Ne bojiš se ljute skupoće,
Da nestane obuće, ruha?
Ni sužnjem da postaneš zloće,
A kosići tvoji bez kruha?

Zar niko ti smrću ne prieti,
Što ljubiš kosovića pleme?
Što pjevaš slobodi? U kleti
Što kavez ne prigibaš tjeme?

Ne! Ovi milosrdni ljudi
Kosòvice njeguju, brane.
Da dirnut' ih ko se usudi,
Već ne bi mu trebalo hrane!

Zar isteć' zaboravi zora?
Što Udes dozrieva i kreće?
Neizvjesnost, ledena mora,
Zar sa mene dići se neće?

Lux in tenebris lucet

Narječjem moralnih zbore bolesnika,
Nesrodna te mrze i pasji se kese;
Te i u snu strepiš od tih beskućnika,
Da na tebi zvjerske ne iskale biese.

Čini ti se da si zadniven u bure,
Klincima odasvud gusto načičkano;
Pa da te oluje niz obronak vure,
Tako šiljci volja bodu neprestano.

A sam nemoć' biti ni trenutka jednog,
Ni danju ni noću u to lieno doba!
Na mozak ti svaki slap vremena lednog,
Pada, kano gruda na lies na dno groba.

Produžuje noći ljuti moljac nesna,
Il ti stražar svićom naglo sanak tjera,
Il tulenje muklo, zubi škripa biesna,
Urlik prapovjesna u čovjeku zvjera.

Što je šklat mandala, brava, i stražara
Rega, ciča, vlaga, gamad, smrad i tonja,
Što disanje kužnih zločinačkih para,
Prema ogavnosti, kojom špijun vonja?

Što i špijun prema hvastanju gadova
O pobjedi? Njima nečasno se čini
Živjet', ako nije od pljačke gradova,
Mesa, krvi naše, šićara u tmini?

Tomi raj bijaše prema ovoj spili,
Sarmate, Getuli blagi poštenjaci;
A što moja vila »Tristia« ne cvili,
To je, jer ne dadu učeni divljaci.

Riečima ne plačem, al mi suze teku,
Za djetetom svagda, kad me ko ne gleda;
Ne sm'je krvnik vidjet, da me muke peku,
I ponižen ponos da mi od njeg preda.

Najljuće me šiljci bodu ispod kože,
Ko Podrugovića, o Jurjevu danku;
Al se, jao, kračun slomiti ne može,
Da se nadjem s braćom na kršnu sastanku.

I tako se gušim u tamnice smradu,
U uvreda blatu, ogavnosti jazu;
Ni utjehe nema neiskaznu jadu,
Da sam blizu zviezda na vedru Kavkazu.

Al zlorada jedna slatka miso tješi
Mene nezlorada, da tiranin ljuti
Sam vješala za se podignuti spješi,
Čim ih za nas kuša bezbroj podignuti.

Ej, krvniče rujni, koliko je mraka
U lubanji suncem obasjanoj tvojoj!
A koliko svietlih rajevitih zraka
U tamnici hladnoj zaprljanoj mojoj!

Koliko je mekša ta slamnjača gnjila,
Po kojoj se lačni zareznici veru,
Nego tvoji meki dušeci i svila,
Gdje ti crvi grižnje trulu dušu žderu?

Nevidljivo sunce mene ovde grije,
Pod njime mi silna krila rastu duši,
I rajska se radost meni nadom smije,
Što se neda gušit u tamnice tmuši.

Krvniče, zar neznaš, da grdoba ružna
Grdobnija biva što na više staje,
Užasnija svietu, odvratna i kužna;
I da tama istom zviezdi svietlo daje?

U besnenoj noći

U nekoj daski, u ćelije mraku,
Crv neumorno vrti. Stane časkom,
Pa s nova vrti daskom,
I srž rastače jaku.
U rasklimanu stolu
Pucketa, kano da ga nešto trapi.
Bolesnik duha neki u snu vapi,
Oduška daje bezimenu bolu.
Kurjački drugi tuli;
Škrguće treći, ko posjednut biesom:
Ko u snu boga huli,
Ko reži lednim na slamnjači tresom,
Il pod nutarnjom morom stenje, cvili;
Onaj se ceri, ko da kosti pili:
To prabies davni reži,
Srdit, jer mora iz puti da bježi.

I s mene sanak bježi, kano ptica
Od neobična preplahnuta zvuka.
Odasvud gusta pritisnu me tmica;
Udesa teška ruka:
I nema za me mira;
I čini mi se čuti,
Ko crv da sumnje ljuti
Os rastače svemira;
I neku škripu, regu prabiesova,
Hukanje mračnih sova,
Koje ne dadu zabieliti zori:
Vremena čujem najbržega huku,
I groznu vječnu buku,
Gdje mrak se na smrt sa svjetlošću bori;
A njihov sukob meni je na duši,
I vrtložno je mori;
Po njoj se rasap vječne bitke ruši:
Ršum je borbe mota

Svrdlovito put bezdanoga jaza,
Gdje žilje dobra i zlih se grozota
Prepliće mrakom nedokučnih staza.
Crv sumnje ljuti neumorno rije;
Umor i očaj i slap teških jada
Kobnom vremena morom na me pada.

Nedokučnog na račun pozvah tada:
»Što skrivih? Koje zlo poželjeh? da me
Kušnjama biješ na smetištu Joba?
Sve biede zgrćeš na me,
Što izmišlja ih zloba,
I koti ovo zmijsko ljuto doba?
Udaraš zimom, bolešću i gladom,
Viestima, što ih ada riga tama,
I prijatelja ljutim utjehama,
Čuvarima i svakim drugim gadom:
Hijene hraniš mojim pustim jadom,
Stjenice duše, mozga krvopije,
I hladne grozne zmije,
Što pjesme moje, kano ptice duše,
Očima love, guše,
Gutaju mračnim otrovanim ždrielom;
Ne dadu misli, da mi se razvije
Na svietlu sunca bielom;
Vrieme ih kano mrtvo lišće vije,
Nezreli zamet s cvjetne grane brije,
I vječnosti ih krije mračnim velom.
I srču drago vrieme mog života,
Što, zubom zmijskog otrovano skota,
Rastavlja se, ledeni,
Ko krv mrtvaca tielom.
Oh, vrieme, drugim živo, mrtvo meni!
Vaj biti živ, a čuti tvoju struju,
Ko živ ukopan preko lica guju!
Ukopan živ, bez jamstva svietle nade
U naroda spasenje!

I čuti kako pod krvnikom stenje,
Koj riče, da mu vječni udar dade!
Da mrtvac u svom grobu čuti može
Kako ga crvi glože,
Rastaču, žderu, vrve,
U srcu riju i oči ispiju,
I u mozgu se množe,
Ne bi mu užas užasniji bio
Od moga! Čutim danomice crve
Gdje mozak trve, svrdlaju i riju,
I, bez straha od odmazde, se smiju:
Rastočićemo tako narod cio!
O Nedokučni, koj sunčanih vala
Cjelov mi kratiš i djeteta draga,
U kom je moja nježna njega blaga
Radosti smieha jeku uzdizala,
Da beskrajno ti srce od miline
Odjeknu često kroz tajne dubine.
Uzrok mi mojih groznih kušnja kaži,
Nabroji moje vine,
Il oslobodi iz čampraga laži.

Tad iz dubine noći, s okeana
Bezdana duše, neko mi se javi,
Kô mojim glasom, al iz dubljih strana,
Gdje nema puta moje sviesti javi:
»Što tužiš tako, diete?
Kakva te kušnja tako teška davi,
Da bistri um ti smete?
Izvorna zla ja u te ne usadih,
Savjesti da ti smuti vrelo sveto.
Uvornim samo kušnjama poradih,
Čovjeka dokle iz tebe sagradih:
Al samo tvrdo dlieto,
Il živa vatra, kip ljepote stvara.
Biedniče, što bi, da postavih u te
Nutarnje kušnje ljute?

Da strasti prabies žile ti izgara?
Da nagon tvorna zla ti srcem vlada,
I na djela te grozovita bada?
Trpno je zlo ukamaćeno blago.
Biednike motri u tamnici s tobom,
Prouči kog ti drago,
I pazi kako sobom
Opakost nose u koljenskoj klici,
I pečat zla na licu!
Ti jedin ovdje, slobodan u tmici,
Okovan si iz vani;
Svi drugi nose u nutrini tmicu,
I na slobodi zlom su okovani,
I sužnji biednih strasti.
Iz vana tebe zubi otrovani
Zla grizu; njih u najdubljoj nutrini:
U savjesti su kljasti,
Al svi u mojoj svjetlosti nevini;
Pred nižim sudom strahovito gadni,
Pred višim samo neminovno jadni,
Sveuzročja točkovljem prignječeni,
S vana i s nutra teško nagrdjeni,
Nehotna srestva u svrhovitosti.
Al ti, što tužiš? Zar ulogu želiš
Zamieniti sa svojim krvnicima?
Da zvjerskom okrutnosti
Vješala tanka dieliš
Ličnim i roda svoga dušmanima?
Od trpna mučenika,
Da pretvoriš se u tvorna krvnika?
Da budeš jedan u krvavu broju
Bezdušnih uzročnika
Oluje jada; što u zvjerskom boju
U krvi tope čovječanstva nade?
Na neba lice što pljunuše vedro?
I zapreke što grade
Promisli, putem vječna savršenstva,
Pred njena kola bacajući šćedro

Gomile ljudskih kostiju? Blaženstva
Postići nećeš tužakanjem, cvielom,
Svrhovitosti dokle suradnikom
Ne budeš svjesnim i herojskim djelom,
I njenim mučenikom:
Dok tvoja duša ne bude tvrdaljem
Svog roda, čovječanstva,
Tvrdjim od vaših vrletnih planina,
Koja se ne da zauzeti maljem
Krvožednoga Thorova tiranstva.
Zaman se preli preko kraljevina,
I sve pohara, pobi:
Pobjede nema, dokle postojanstva
Tvog duha ne predobi.
Vješala, koja krstom postadoše,
Otkupiteljem roda junačkoga,
Na koja sinci mraka podigoše
Bezbrojne svece svietla Vidovoga,
A sad ih spješe za te podignuti,
Da savršentvo upotpune tvoje,
Poluga biće moje
Odmazde strašne, što će izvrnuti
Tvrdjavu tame, o koju se krše
Sve sile svietla, željne da je skrše.«

Ugasnu glas u bezdnu moje duše,
Ko velja svjetlost na pučini mora;
Al na obzorju tada zasinuše,
Vrh krvavijeh gora,
Ko usijana, vješala od zlata,
Na njima piše u zlatnome plamu:
»U ovom znaku pobiedićeš tamu.«
Vastrg me sveti hvata;
I padoh u prah, lakomrući rode,
Pred znakom tvoga svietla i slobode.

Lasta

O lasto, što cvrkućeš zorom
Do rešetke ćelije moje,
Ćeretavim veselim zborom
Goliše razgovaraš svoje;
Oh, kako ti zavidim jako!
Rad nečega skoro bih plako...

Ti brižna od zore do mraka
Za muhama moraš se skitati,
I krila utruditi jaka,
Da gladove smogneš napitati:
Kad sletiš, svi podignu graju,
I žutijem kljuncima zjaju.

O lastice, i ja sam imao
I gniezdo i u njemu tića,
I svakim se trudom zanimao,
Da prehranim svoga golića:
Sovurina noćne grozote
Goliću me mojemu ote.

On osta bez tatine njege!
Sad njegovat' htio bih tvoje;
Al žbirovi gvozdene stege
Pod ćelijom s puškama stoje;
A željezne rešetke guste
Do gniezda me neće da puste:

Ja promičem tebi za hranu
Kroz rešetke mrvicu koju,
Al golubi nenadno banu
I hranu pohabaju tvoju;
Ko jastrebi mome goliću
Što otimlju tatu i piću.

O lastice, da ti se tići
Operute, brzo polete;
I tako ih ne smogle dići
Iz gniezda kukuvije klete;
I tako ih ne našte oči
Kîm zloslutni svietle bukoči;

Kad, pod jesen, na Jug odseliš,
Na prozoru pjevaj mom zlatu,
Golića da mog razveseliš,
I reci, da vidieće tatu;
Jer želja ga uzdrži živa,
I milje, kad o njemu sniva.

Protjeran očaj

U tamnici sve me umara,
I pjesma i misô visoka.
Jedino što vječno me čara
Jest sjećanje Brankova oka.
Kad očaj mi poklopi dušu,
To svietlo mi razgoni tmušu.

Al zašto da diete mi strada

Ko južine sumorno vrieme,
Na živce što olovno pada,
Na dušu mi Udesa breme
Planinom se strovali jada;
Ko Regoč da grdi me tjera;
Ko zeca skaukanje kera.

I vihor sveuzročnih sila,
Što vučji po zemlji zavija,
Mom čamcu je odnio krila,
I pučinom bieda me vija:
Al niti sred najveće muke
Ja ne puštam korman iz ruke.

Božanska zar Promiso hoće,
Il' željezna sliepa sudbina,
Da žrtvu me učini zloće,
Il' razgrievom ljudskijeh tmina?
Da netražen vienac mi slave
Vrh mučene postavi glave?

Pa dobro! nek od mene radi
Što hoće! Il' gorivo suho,
Da grijem u sveljudskoj zgradi;
Il' dušama kićeno ruho:
Ja sebe žrtvovaću rada;
Al' zašto da diete mi strada?

Za diete mi živjeti valja,
Bud' silnik mi dopusti s čašću;
Al prije no čast mi okalja,
Za dužnost neustrašno pašću:
A Branka nek onaj mi hrani,
Koj ševu od studeni brani.

Otrov mojih rana

Vremena vjetar sve me jače goni,
Napretka struja nosi me sve brže;
Od časa do čas može da uroni,
I u more me vječne tajne vrže.

A ja sve krčim, orem, sijem, sadim;
Na žetvu nemam ni misliti kada!
Hambare silne za budućnost gradim,
Gdje plodove će snieti moga rada.

Ne sijem šćedro cvieća od ukrasa,
Jer žitnje cvieće najpreče je rodu;
Različak i sam plavi se kod klasa,
Ko modre zviezde na zlatnome svodu.

Ima i ljulja, ko u žitu svakom,
Što može slabe glave da opija;
Al veličajno na lahoru lakom
Slobode ritmom usjev se lelija.

I lozu sadim da kriepi junake,
Mlitave bodri, srca razveseli;
Al jaki sok joj može glave lake
Lako da smanta i oneveseli.

Svakoga voća ima u mom vrtu,
I bujna cvieća; al ne mogu naći
Ni kratka časa na vremenu škrtu,
Da krenem natrag perivoj obaći;

Da suhar kljaštim i korov iščupam,
Od gusjenica očistim i buba;
I dokle radim uviek napred stupam,
Sudbine vjetar zavitla me uba'.

I najprije me u tamnicu baci,
Pak stade gonit put bezdane luke,
Gdje vječnosti se gomilaju mraci:
Stisk mrazni ćutih tajne silne ruke...

I pobojah se, drača, ljuto trnje,
Korov i troskot da mi vrt poduše,
Da sniet mi klasju ne osnieti zrnje,
Zavijače da trsje ne osuše;

Da u prnjama ne ostavim čeda,
Što mi ne jedu, no su rodu hrana;
Da Branka shrva glad, bosota, bieda:
Ta misô bješe otrov mojih rana.

Dječiji jauk

U ćeliji nekoj daleko
I opeta jauče neko!
Dječaka neutješan glas?
Zar biesni stražari ga vuku,
I vrećicom pržine tuku?
Grozotom naježi se vlas...

U tami se čuje sve jače;
Svu božju noć jauče, plače,
Ko užasa očajan cviel.
Rad mrtve budućnosti tuži?
Sudbinu zar užasnu ruži,
I svemira raspored ciel?

Zar upit Božanstvu upravlja,
Što biednike na sviet postavlja,
I koja mu od toga prid?
Ne prestaje očajna vriska,
A srce se snuždeno stiska,
I razuma prosuzi vid...

O Branko, o sladjano diete,
O nježni, nezalievan cviete,
Što tebi mi priprema kob?
Što bezbrojnoj sitnoj ti braći,
Kad povratka nema im ćaći,
Jer mrtav, il — još gore — rob?

Zlatno doba

Već pupolj se u cviet pretvara,
U pjestiću vidju mu voće:
Već razum se Branka otvara
Iz latica čarne nježnoće.
Naivnosti miris odlieće,
I vratit' se nikada neće.

Već eto mu kupih i knjige;
Po igranju mora da uči;
I crvić ga sićušne brige
Već počinje malo da muči:
Već zlatno mu doba odlieće,
I vratit' se nikada neće.

I besvjesno milje življenja
Već umnu veselju ustupa;
I ručicom grčna takmenja
Na vrata budućnosti lupa.
Već bezbrižja leptir odlieće,
I vratit' se nikada neće.

I željezno doći će doba,
I vihora surove sile,
I zievanje bezdana groba,
I konačne kaljave gnjile:
Jer vrieme ko munja odlieće,
I vratit' se nikada neće.

A u meni snuždi se duša,
Ko cviet ispod mećave snježne,
Kad vidim gdje vrieme peruša
Mom cvjetiću latice nježne:
Jer zlatno mu doba odlieće,
I vratit' se nikada neće.

Milosrdje

Okrutnost Niemca srce mi okruti,
Surovost dušu osurovi meku,
Žuč gorka žučju bistru krv mi smuti;
U srcu nadje njegva mržnja jeku.

Obrekoh gušit iskru milosrdja
Prami' zvieri, kojoj milost je slaboća,
Od Budaline Tala što je grdja,
Od pržibabe, kom je ludost zloća.

Ubija diete, jer hrvatski tepa,
Ubija majku, da ne radja druge;
Kasapi zvjerski, na četvero ciepa;
Pljačka hambare, podrume i struge.

Obrekoh ne dat' gladnu kore hljeba,
Žednome vode, ni bolesnu lieka;
Ostati gluh, ko plavo trulo neba,
Kano sudbina neumolna, prieka.

I prognan iz svog zavičaja draga,
Gdje milosrdje samoniklo raste,
Kano Cvjetana podneblja nam blaga,
Tumaram Graca kroz ulice tmaste.

Nasumce s Brankom po sokaku bludim,
Kad jedna žena odrpana, blieda.
Sa mlednim čedom o bljutavim grudim',
Zaprosi darak, i proći mi ne da.

Ručicom Branko u džep mi se maša,
I veli, »daruj milostinju, tata!«
Al mene misô daleko zanaša,
Gdje rod mi taru sve grozote rata:

Možda je vojno ove iste žene
Za nogu djecu iz zipke nam hvato,
Lupao glavom o hridi studene,
Ko kučji mozak rasipo u blato.

Ni tvoja, sinko, glava plavokosa,
Prosjana smješkom, ko svjetlošću raja,
Cviet, gdje je suza s božjeg oka rosa,
Ganula ne bi svireposti zmaja.

Al daj! da slični ne budemo njima!
Pustimo tešku odgovornost Bogu,
Što moć i silu daje okrutnima,
Ko zmiji zube, a bodljike glogu.

Mali tat

Strašna su vremena! glad ko bura vije,
Kano suho lišće starce, djecu mete;
I ko strnadice, kad kitina krije
Vrieštinu i venju, u varoš dolete,

I cijukom sjetnim mole zrno prosa;
Tako sirotinju glad u prošnju goni:
Jadna sjena smrti, smrzla, gola, bosa,
Nad koricom hljeba suze sreće roni!

Moj Branko je sretan, da ga davat' može.
Ali kruha nema! Sve oteše nama!
Čim ću hranit diete, o providni Bože,
Ako nam se ratna ne razvedri tama?

Branka za to briga nikakva ne muči,
Ko ni ljeti tića, rad zimskoga sniega.
Kako bi se hljeba dokopao uči,
Jer se mnogo gladnih kupi oko njega.

Jutros od užine po je hljeba skrio
U torbicu školsku, i, vrebajuć' na me,
Još je dobar komad kradom odlomio,
A cjelovom komad izmami od mame.

Kroz uprte obe ručice provuče,
Pa sa torbom sreće šmignuo na vrata.
Što će sa tim kruhom? Mene želja vuče;
Kradomice sliedim slatkog malog tata.

Al ga već u veži čekaju tri druga,
Gologlava, bosa, zamusana, gladna;
Kad ga vide, lice sinu im ko duga:
Na šte srca mati otpremi ih jadna.

Skida torbu, svakom po komadić dava,
A Ivici malom, postolara sinu,
Svom ljubimcu, u kog čupava je glava,
I kolača komad u ručicu rinu.

Na ročištu družbu iznebuših lačnu.
Nasta smetnja; hitro kud koji uteče;
A moj Branko, glavu potulivši plačnu,
»Ti me nećeš kaznit, slatki tata«, reče.

Na ruke ga digoh, poljubih u čelo.
»Zašto kaznit, rekoh, moj mazunski slade?
Koja pravda može kaznit' božje djelo?
To ručicom tvojom Bog sam za se krade.«

Badnjak 1916

U mozgu me silnika jakrep ujeda,
I plamenim otrovom sanak mi gori;
Na krevetu mira ni počinka ne da,
I kao na trnu i koprivi mori.

U pučini krvi mi miso utapa,
Od jeda, što sila pobjeđuje pravo;
A nadu mi bujicom suza potapa,
Što majkam' iz srca izažimlje gjavo.

I očajem stiska mi grkljan i guši,
I jakrepskim repom po mozgu mi vrti:
Da sebičje može da ljubav poduši,
Da mogla bi svirepost napredak strti;

Što hajduštvo biesno junaštvom se gradi,
Ter mlado i staro bez milosti kolje;
Što gladom iz raje krv i zlato vadi,
A zakona ne zna, do razbojne volje.

Oh kako je čovjek živinče još glupo,
Kad pušta da lopova šaka ga gnjavi,
U božije ime da bolvanstvo tupo
Budućnost i bratstvo svih naroda davi!

I sjetih se krotkoga krda volova,
Gdje dvoje, il troje u kasap ih goni;
Što lakše no nabost ih ražnjem rogova?
Al očajna stoka slap suza tek roni.

I boli me srce od općega bola
I umire miso od općega glada,
Ko ljudstvo mi duša, bosonoga, gola,
U žuči se sveljudskog utapa jada.

I nesan me trapi... Al kraj mene tada
Moj Branko se glasno u sanku nasmije:
Po mašti ga igračkam golica nada,
Pod kićenim badnjakom što mu ih krije:

I čakori glasno: »U dragoga Božića
Tri jesu čudotvorna zlaćana nožića«...
Ili, »Božić već snježnom dolazi planinom,
I za sve se biednike ogrnu slaninom«...

Ne ogrnu ljetos, moj sinko, za biedne!
Svejedno me djetinje svlada veselje;
I misli mi rastopi očajne, ledne,
I mir božičajne mi probudi želje:

I molih: O Božiću, o Svevida sine,
O vjero u krvi slavenskih otaca;
Svim narodom svietlo da blago ti sine,
Da k miru i k napretku ljudstvo koraca;

O Vide, ti Aždaju Udbine smrvi,
Da Sunce ti pobjednu pjesmu zasvira;
Da zrakama potop nam osuši krvi,
I naviesti dolazak vječnoga mira.

Nove zviezde

Iz mistične svete dubine,
Kroz ljubične tmine,
Dvie zviezde mi sjaju
Čarobnije od svih i nove:
Dva prozora svietla na beskraja raju,
Sa kojih me zove,
Vrh staze mliječne,
Nostalgija radosti vječne,
U svietlo sveznanja;
Po bezdanu glas joj ozvanja.
Kad sunce isteče
Svim zviezdama nakit posiječe:
I Sirij i Danica gasnu;
Al moje dvie zviezde sve ljepše se smiju
U treptanju jasnu.
Dvie plave viktorije kliju
Sa bezdana Veljkove duše,
I razgone tmuše
Sa moje, i siju
Veselje života.
I neka toplota,
Od sunčeve sladja,
U duši se radja,
Kad s Veljkove zjene,
Na ljubezni kret moje ruke,
Il čakorne usana zvuke,
Bezazleni smješak se prene.
Tad, sklonije suzi no smiehu,
I moje se nasmješe oči;
I meni se čini
Da beskrajna radost se toči
Niz procvalu zvjezdanu liehu,
I Svesviest da trepti u tmini.

Jutro

Već ustade bosiljna zora,
I usadi zastavu zlatnu
Na Mosora najviši vrh,
Što lepršа noći po ljubičnu platnu,
Znak pobjede svietla nad mrakom!
Sve lice je mora
Projurio radosti srh.
Poj svjetlosti ori se zrakom,
I smrtnike budi i zove
Na rad i na pobjedu surove kobi,
Za uzore nove.
Što blješte u nedošloj dobi.
S planina prožmiruje danak,
I s očiju protire sanak
Osluškuje pjevanje lasta
Nevidljivih, što no kroz tmasta
U sutonu nad morem vela
Prolieću, ko striela.
Ćeretanje lasta se čini
Bezizvorni poj u praznini,
Ko zrak da nepomičan pjeva,
Il dolieće pjevanje zvjezdanih ševa.
Kroz prozore šulja se dan
Bojazljiv, da preplahne san,
I papernim krilcima svietla
Otvoriti kuša mi vjedje,
I zenice sviesti;
Il bocka kukurična pietla,
Kroz pamike sutona smedje,
Da dolazak božji naviesti.
Već sviest mi je budna, al neće
Da otvori zjene,
No šeće
Po liehama sanja, gdje cvieće

Nadrazumno nikad ne vene.
Al Veljko već u pomoć kreće
Sanjarljivu jutru, golišav; cvrkuće
Ko lasta pod prozorom kuće,
I k meni iz kreveta svog
Na krevet se uspne, i mekanim prstima oči
Otvara;
Baš u to sa Mosora skoči
I Sunce, ko sa svog oltara,
Ja zablenut predam,
I zabliešten skrušeno gledam,
Gdje sa dva mi zrcala sieva,
Ljepotu i ljubav otsieva,
Neizmjerni, svemožni Bog.

In umbra mortis

Zamagliše se Veljkovih zjenica
Safiri bistri! Kroz njih sam gledao,
Kroz čudotvorne jasne leće,
Božju neponjanost i dubinu.

Sudbine mrazni dah je ofurio
U njima zračne latice ljubica.
Zasjenila ih sjena smrti:
Svenu mi razum pod injem kobi.

Očaj je mrazne ocjelne okove
Preko mog jakog vrata prebacio.
Kob slomi krila munjom, stisnu
Savorom svesilja jadno srce.

Već treći dan se odmetnu blagi san,
Pred javom smrti sa mojih očiju;
Na mojoj ruci otimlje se
Kandžama vječnoga supa diete!

A bješe divno! Upućen amorić,
Sletio s meka platna Koregjova;
Sad previja se zgažen crvić,
Opada s očiju, linja, vene.

Sve krepke snage životne napinjem
S tetive duše, da ih u bolesni
Prelijem cvietak: s oka, s usna,
S otajstva najdubljeg svoga bića.

Sabirem zdravlje, i sve što u meni
Imade Boga, da ga nadnaravnim
Zadahom slijem u cviet bliedi:
Rosom ga zalivam vrelih suza.

Očinskom rukom gladim mu glavicu,
I muzem oganj pakleni cjelovom;
Ispijam bolest, da mu oči
Razvedrim, probudim mrtvi smiešak.

Istroših sile! Očajan osjetih
Slaboću svoju. Gordog mi razuma
Iznesviesti se vjera. Strava
Užasna, beskrajna pograbi me:

Strah crne smrti bezbožne! Mahnitost
Zazvižda mozgom! Proklinjem Providnost,
Svemir i život! Sujevjerje
Slabašne ženice duh mi stiska.

Antropomorfne sliepe predrasude
Mrtvu mi nadu nastoje pridići;
Al čudotvorne molitvice
Majke zaboravih davno, davno!

I molim: Bože svemožni, ne gini
U svojem stvoru, svojemu djetetu!
Ne gasi plavu živu iskru
Svojega uma u njegvoj zjeni!

U to se opet, dolje na ulici
Mrtvačka plava kola pokazaše,
S ljesićem plavim!... Neprestano
Prolaze grozniji od crnine!

I nije čuti za njima kukanja,
Ni vidjet pratnje, kô da su nahodi.
Zar je budućnost, s dnevna jada,
Nesretnoj Španiji omrznula?

Sve jedna kola za drugim prolaze!
Budućnost nose Nove Kastilije
U žuti pusti goli užas
Očajne pržine mrtve ravni.

Crni me gavran slutnje u moždane
Nečistim kljunom kljucuka! Zalud ga
Zrakama nade plašim. On se
Uporno vraća i grakće: kra! kra!

Vaj, ako plava kola pred mojima
Vratima stanu! Radje najcrnija,
S konjima crnim, s crnim perjem,
U žutu pržinu da me vuku.

Grozota kobi tlakom me užasnom
Odasvud gnječi; čaporke bezbrojne
Iz svih duvara pruža; grabi
Srce iz njedara, diete s ruke...

I Veljko se je predao Udesu!
Sve staklenije bivaju zjenice!
Zadnja se iskra sviesti gasi,
Zadnja u Providnost moje vjere.

Mahnit od jada, postajem buntovnik!
Sve sam ljekare lažove protjerô.
Na krilo majke spustih diete,
Zgrčene pesnice digoh k nebu.

Da sam Brijarej storuki, nebo bih
Sa Guadaramom golemom razbio.
Al nisam ni Prometej! Job sam,
Slomljen na gjubrištu svojih jada.

U vatri tuge oči presušiše!
Oluja jada misli mi otprhnu!
Promuknu grlo zdvojnim krikom!
Očaj iz ognjice mozga dimi:

»Gdje je tvoj red, o ti koj se ponosiš
Da si bog reda, i nepromjenjivi
Svemira zakon? Sila, koja
Ne može padati niti rasti.

Jer nema kraja? Zar li ne smanjuješ
Sam sebe, gaseć svijest u dječici,
Prije no zasja umom, prije
Nego se ljubavlju cvatnom stopli,

I s njena čara nebeskog uvene?
Ti ne ustavljaš sunce na istoku;
A truniš pupolj nježni ruže,
Pre no se otvori smiješkom suncu,

Da mirisom te kadi u eteru?!
Ne gasiš zjene treptave zviezdama;
No dječje, s kojih više bljeska
Bitnosti, mudrosti, slave tvoje!

Ne gasiš smiješak zore plavokose,
Ni Blizanaca; gasiš na usnama
Mekšim od zore, gdje se smiju
Biserni zubići, koje tvoja

Svemoćna mudrost, čudnom alkemijom,
Stvara iz mlieka majčina — cielovom
Ljubavi svete navrnutog —
Smiešak najnježniji lica tvoga!

Ne gasiš nikad vječnu harmoniju
Astara zlatnih ljubičnim beskrajem;
A gasiš čakor zipke, sladji
Od svih glasova u vaseleni.

Ne skidaš munjom s ognjenih zmajeva,
Što reže nebom, vjesnike zatora!
Ti drvene konjiće gadjaš,
Izvrćeš kolievke, puniš rake!

Ne gasiš regu tigru u raljama,
No klik veselja s gr'oca dječijeg:
Poj viši tvojoj slavi, no je
Misao pjesnika filosofa.

Ti gasiš svoje najljepše časove,
Najljepše truniš sa sebe latice,
O bože reda; il je nered
Oči zamaglio bolna uma!«

Slomljen od tuge padoh na koljena,
U mrtvom znoju, žeravnim suzama;
I prignuh ruke, suha pljeva
Vihrom sveuzročja vrtložena:

»Oprosti, vječni, bezumno buncanje!
Ti znaš da zjene suzama zastrte,
Ne mogu vidjet ni po danu
Nuždu nemjenjavu tvoga reda!

Oluje, za nas užasne, nužne su,
I sitne... al zviezdu sjevernu skrivaju...
Al gori trepti zvjezdovite
Beskrajne radosti vedri smiešak...

Dobra se majka ne ljuti, kada je
Ugrize čedo objesno za sisu;
A kamo l' da se srdi Sunce,
Jerbo ga kamenom diete gadja!

Pokaži svoju moć, o nedokučni;
Bud' nisi samo isprazna utvara
Slabašna mozga; nego život
Vječiti, posvudni; zakon, ljubav!

Ne tražim čudo, kršenje zakona,
Skretanje stalnih struja sveuzročja,
Prirodnog reda lom i zbrku,
Zvjezdanih putanja pomrsenje.

Ubrizgaj samo uvelom pupoljku
Mlaz svojeg vječnog zdravlja i radosti;
Da na tvom svetom stablu cvate
Spoznajom tebe u samom sebi.

Smiluj se! da mi klicanje dječice,
Muzika, što nam tebe objavljuje,
I k tebi diže, ne omrzne,
Ne zgadi život u dolu suza.

Bistrinu vrati Veljkovim zjenama,
Da mi u zviezde vjera ne pomrča;
S kojih ti mudrost i ljepota
Slabije treperi no sa zjena.

Smanjenje svoje zar ćeš dopustiti
Truneći život sa sebe? Što će sjaj
Nebesa tvojih ozvjezdanih,
Kada sam utrneš svoje oči?!

Nasmieši mi se beskrajnom radošću
S očića plavih, prozora nebeskih;
S nimfeje, cvieta pradubina,
Odreni bljutavu sjenu smrti!«

Tad iz dubine nutarnje najdublje
Glas, mojem sličan, šapnu tajanstveno:
»Sa svojim cvietom razboljenim
Bježi sa pržine žute ove!«

Pobjegoh! Negdje na plodnim ravnima
Gaskonje hrabre, pod zlatnim granama
Borova, Veljku sinu smiešak
S usnica, s očiju, vjesnik boga.

Sa lica božjeg treptaše beskrajni
Radosti posmjeh: sa neba sunčanog,
Sa Pireneja sniežnih, s rieke,
S pučine, s usjeva, s moje duše...

Itinerarium mentis in Deum

Požudnije no mladost pogled mili
Posvuda tražim otsjeve Božanstva,
Neumorno se duša za njim krili:

Sred zvjezdanoga katkada prostranstva,
Katkad u svojem nalazim ga duhu,
Katkad u vrevi biedna čovječanstva;

Na šarnu cvietku, il u vjetra ćuhu,
Što uzdasima proljeća ćarlija,
Samotne noći u ćutanju gluhu.

Njegova zraka od nikud ne sija
Jasnije, što no sa Brankovih zjena,
Ko sunce modri oblak da probija.

Prasvjetlost njegva nad um uzvišena,
Kroz nevinu ljepotu oka sieva,
I duša moja pred njom je smetena;

Jer iz nje bezdan beskrajnosti zieva;
Trepere zviezde u njenoj dubini,
Prasunce milja dušu iz nje zgrieva,

Kada po plavoj zaronim bistrini,
Bezbroj otajstva misli mi oblieće,
Obzorje bljeska u plavetnoj tmini.

Nostalgija mi zamiriše cvieće,
Kakvo sam negda mirisao prije,
U neko davno minulo proljeće.

Sjećanje milja ugaslih se smije,
Novih radosti svjetlucaju nade,
Bezdanih misli prva zraka klije;

Hramovi tajni srdaca se grade,
Skladnoglasja se neslućena čuju;
U milja nešto sve pretvara jade;

Osjećam neku nebesku oluju,
Ršumom svietla što me uzvitlava,
Prostor i vrieme gdje ustave struju.

Dalekozor mi zviezde približava,
I prostor širi; al kroz leće sitne
Veljkovih zjena Beskraj prosijava

U strašnu bezdnu nutarnjosti bitne,
U čijoj magli divna zora rudi
Svjetlosti, majke svega prvobitne,

I prelesno mi duša po njoj bludi.

Majak na putu vječnosti

Najnesebičnije,
Najuzvišenije,
Božjem najsličnije,
I najmedenije
Ljudsko uživanje,
Božje cjelivanje

Jest nevina djeteta smieh.
Za pogled kroz rajska ta vrata
Smrt nije nam preskupa plata,
I žalit' je bio bi grieh;
Kad znano je svjema,
Da istoka nema
Bez noćnoga driema...
I sunce bi nesnosno postalo,
Da uviek bi na nebu ostalo!
Dodjite, sievajte
Posmjehom zvjezdanim;
Slatko nam pjevajte
Čakorom gnjezdanim!
Mi svi ćemo rado otići,
I s puta vam zapreku dići;
Samo nam pjevajte,
Smješkom nam sievajte,

Da sumorni nadjemo put;
Da teret odložimo,
I smjerno položimo

U prirode majčice skut;
Da vaša nam zora
Blag suton oruji,
Kad val nam zabruji
Zaboravna mora.

Nek sunce vam zagrije dan,
Nas nojca da tiha
Polako odnjiha,

I u vječni uljulja san.
Dodjite, sievajte
Posmjehom zvjezdanim,
Slatko nam pjevajte
Čakorom gnjezdanim,
A mi ćemo rado otići,
I s puta vam zapreku dići!

Gdje je što?

	Strana
Duboki razgovor	3
Sensorium Dei	4
Modri cviet	5
Et caro verbum facta est	8
Dva zubića	9
Prvi korak	10
Spava	14
Rajska java	15
Nad zipkom moga Branimira	16
Paoko posvudna oka	21
Prolaz u vječnost	22
Brankova sanja	23
Materinstvo	24
Putokaz	26
Odlazak	29
Plavetna boja	31
Zlato i srebro	32
Mare Serenitatis	33
Jerisovlja	37
Imitator	40
Prošlosti lepir	41
Pakao i raj	45
Zašto te tako stihijski ja ljubim	46
Uzgoj	49
U žvalu zmije	51
Čika Jakši	52
Najljepši biser	53
I suše se od jada žile	55
Lahoru	56
Ljuće od smrti	57

Strana

Sliepoj češljugarki 58
Krvnici pjesme 62
Valovi ljubavi 64
Muka nad mukama 66
Čeznuće za plavetilom 68
Križ mojeg rada 70
Kosovici 72
Lux in tenebris lucet 74
U besnenoj noći 76
Lasta 81
Protjeran očaj 82
Al zašto da diete mi strada 83
Otrov mojih rana 84
Dječiji jauk 86
Zlatno doba 87
Milosrdje 88
Mali tat 90
Badnjak 1916. 92
Nove zviezde 94
Jutro 95
In umbra mortis 97
Itinerarium mentis in deum 103
Majak na putu vječnosti 105